20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
މ ލިއްޔަތު ކޮ މިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން
7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އ އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)10
ފެށުނު ގަޑި: 9:30

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުގައްރިރު ؛ އޭދަފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން މިއަދު. އެޖެންޑާ ނަންބަރު -1 އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ
2026 ވަނަ އަހަރުގެ ލަފާކުރާ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ އޮފީހުގެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކުރުން. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން
ވައްދަންވީ ނޫންތޯ؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` އާދެ! އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ނިޔާޒީ އަދި އެކީގައި ވަޑައިގެންނެވި
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑު މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި އަދު މި އޮތީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް
އޮފީހުގެ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ވާހަކަދެއްކުން. އެހެންވީމާ، މިކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން
ކޮންމެވެސްވަރެއްގެ ތަފުސީލެއް ދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްއަށް.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
السالم عليكم. މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ ނައިބު މުގައްރިރު އަދި ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން السالم عليكم. އޮޑިޓް
ގާނޫނުގެ ދަށުން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް އޮޑިޓް އޮފީހުގެ ބަޖެޓް މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ހުށަހެޅުމާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އަންނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން ރާވާފައިވާ އޮޑިޓުތަކުގެ ތަފުސީލު ވެސް
ހިމަނާފައިވާނެ. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ މި ޕްރެޒެންޓޭޝަނުގައި ފުރަތަމަ އެނުއަލް ވޯރކް ޕްލޭނުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ހިމަނާފައި ހުރި އޮޑިޓުތަކާއި، އެއީ ކޮން ވިސްނުމެއްގައި އަދި ގާނޫނީގޮތުން ކޮން ހަމަތަކެއްގެ މަތިން އަޅުގަނޑުމެން
ރާވާފައި ހުރި އޮޑިޓުތަކެއްތޯއާއި އަދި އެއަށްފަހު ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ހުރި ކަންކަމުގެ ސަމަރީއެއް، ޚުލާސާއެއް ތި
ބޭފުޅުންނަށް އެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނުގައި ގެނެސްދޭނަން. ދެން އެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނަށްފަހު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން
ކުރައްވާ ސުވާލުތަކަށް އަޅުގަނޑާއި އަދި އަޅުގަނޑުގެ ޓީމުން ޖަވާބުދޭނަން. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ޕްރެޒެންޓޭޝަނުގެ
ތެރޭގައި ފުރަތަމަ ބައި ގެނެސްދެއްވާނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑައިރެކްޓަރ، ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް އަޙްމަދު ޞާލިޙް
އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ ޖެނެރަލް އޮފް އޮޑިޓް އަޙްމަދު ޞާލިޙް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އޭ.ޖީ. السالم عليكم . އާދެ! 2026 ވަނަ އަހަރުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެނުއަލް ވޯރކް ޕްލޭން
ތައްޔާރުކުރި އިރު މައިގަނޑުގޮތެއްގައި އަސާސެއްކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު ބަލާފައި މި އޮންނަނީ އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލްގެ އޮޑިޓް މެންޑޭޓް. ދެން އޮޑިޓް ގާނޫނާއި އަދި މާލިއްޔަތު ގާނޫނާ އަދި އެހެނިހެން ގާނޫނުތަކުން އޮޑިޓަރ
1

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ޖެނެރަލްއަށް މަތިކުރައްވާފައި ވާ އެކިއެކި ޒިންމާތައް ، އެއީ އެންމެ މައިގަނޑު އެއް އަސާސަކީ. ދެން އަދި އޭގެ
އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު 2026 އިން 2028 އަށް ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭނެއް ތައްޔާރުކޮށްފައި ވާނެ އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، 2026 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެ ންގެ ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭނުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްދާނެ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެނުއަލް ވޯރކް ޕްލޭން ތައްޔާރުކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓްރެޓެޖިކް ގޯލްތަކަށް
ވަރަށް ބޮޑަށް ރިއާޔަތްކޮށްފައި ތައްޔާރުކޮށްފައި އޮންނާނީ. ދެން މައިގަނޑު ތިން ގޯލެއް އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން،
ތިން އަމާޒެއް އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުކުރަން މި ގަސްތުކުރަނީ ކުރިއަށް އޮތް 3 އަހަރު ތެރޭގައި. ދެން
އޭގެތެރެއިން އެންމެ މުހިންމު އެއް ގޯލަކީ ސްޓޭކްހޯލްޑަރ އެންގޭޖްމަންޓް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތާ
ގުޅުންހުރި އެކި ފަރާތްތަކާ އެއްކޮށް އޮންނަ ގުޅުން އަސްލު ބަދަހިކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންނާ މެދު އެ ބޭފުޅުންގެ އޮންނަ
އުއްމީދުތަކަކީ ކޮބައިކަން ދެނެގަނެ އެކަން ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ބައްޓަން ކުރުން. ދެން
އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އޮޑިޓުތަކަކީ ޤައުމުގައި ދިމާވާ އެކިއެކި މައްސަލަތަކާ ވެސް ވީހާ ވެސް ގުޅުންހުރި
އޮޑިޓުތަކެއް ކަމުގައި ހެދުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު އަމާޒު ހިފާފައި މި ތިބީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ގަރވަރނަންސް
އިތުރުކުރުން، ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެ ންގެ އަސްލު އޮޑިޓުތަކުގެ ތެރެއިން އެ ފާހަގަކުރެވޭ
ކަންކަން ދައުލަތުގެ އެކި އިދާރާތަކުގެ މުޅި ދައުލަތް ހިންގުމުގެ ނިޒާމު ވެސް ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން
އެހީތެރިވެދިނުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އޮޑިޓުތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި ޓެކްނޮލޮޖީގެ ބޭނުން ވީހާ
ވެސް ބޮޑަށް ކުރުން. މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮޑިޓުތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އެކިއެކި ޑޭ ޓާ
އެނަލިޓިކްސް ސޮފްޓްވެއަރއާއި އަދިވެސް މިހާރު ކުރިއަރަމުންދާ އާޓިފިޝަލް އިންޓެލިޖެންސް ސޮފްޓްވެއަރތައް ވެސް
ބޭނުންކުރަމުން އެބަ ގެންދެވޭ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މި ތިން އަމާޒު އަޅުގަނޑުމެން 2026 އިން 2028 އަށް
ހާސިލުކުރަން ނިންމާފައި އޮތީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ 2026 ވަނަ އަހަރުގެ އޮޑިޓް ކަވަރޭޖަށް ބަލައިލާ އިރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ރިސޯސްތައް ހުންނަގޮތުން ބައެއްފަހަރު ބައެއް އޮޑިޓުތައް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ
ޕްރިއޮރަޓައިޒްކުރަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޕްރިއޮރަޓައިޒްކުރުމުގެ ތެރޭގައި މި ވާގޮތަކީ ބައެއް އަހަރުތަކުގެ އޮޑިޓުތައް
ނުނިމި ހުރެދާނެ އަހަރު ނިމިގެންދާ އިރު. އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން މި އަންނަ އަހަރަށް 81 އޮޑިޓް
މި އަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދާނެ ކަމަށް މި އޮތީ ލަފާކުރެވިފައި. ދެން މި އޮޑިޓުތަކުގެ ތެރޭގައި
ހިމެނޭނީ އަސްލު ފައިނޭންޝަލް، ކޮމްޕްލަޔަންސް އަދި ޕަރފޯމަންސް މި ތިން ދާއިރާގެ އޮޑިޓުތައް ވެސް ހިމެނޭނެ
މީގެތެރޭގައި. އަދި ބައެއް މުއައްސަސާތައް ވެސް މީގެތެރޭގައި ހިމެނޭ. ދެން މީގެ ތަފުސީލު އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ
ހިމަނާފައި އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވި އެނުއަލް ވޯރކް ޕްލޭން ޑޮކިއުމަންޓުގައި އިނގޭތޯ. ދެން މި އަންނަ އަހަރު
2

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
އަޅުގަނޑުމެން ސްޕެޝަލް އޮޑި ޓް ފޯކަސްއެއް، 9 އޮޑިޓް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ނިންމާފައިވަނީ. އޭގެ އިތުރުން އަދި
މުޅި ދައުލަތުގެ ނަޒަރިއްޔާތުން ބަލައިލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެން 8 އޮޑިޓެއް ކުރި އަށް ގެންދިއުމަށް ރާވާފައި އެބަވޭ.
އޭގެތެރޭގައި ގާނޫނީގޮތުން، މާލިއްޔަތު ގާނޫނުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްއަށް ލާޒިމުކުރާ ބައެއް އޮޑިޓުތައް. އެއީ މުޅި
ދައުލަތުގެ ހިސާބުގެ އޮޑިޓް. އެއީ ކޮންސޮލިޑޭޓެޑް ފައިނޭންޝަލް ސްޓޭޓްމަންޓް އޮޑިޓާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން ޑެޓް
ސްޓޭޓްމަންޓް އޮޑިޓަކާއި ، ގެރެންޓީސްގެ ސްޓޭޓްމަންޓް އޮޑިޓާ ދެން އަދި ހަމަ އެއާއެއް ކޮށް ފިސްކަލް
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ ގާނޫނު. އޭގެ ދަށުން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޒިންމާތައް އަދާކުރުމަށް ޓަކައި އެހީތެރިވެ، އަދާކުރުމަށް
ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ ރިވި އުތަކާއި އޮޑިޓުތައް ވެސް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ނިންމާފައިވަނީ އިނގޭތޯ. ދެން
މިނިސްޓްރީތަކާއި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ އޮޑިޓުތައް ، މުޅި ޖުމުލަ 61 އޮޑިޓް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދަން
އެބަ ގަސްތުކުރަން 2026 ވަނަ އަހަރު. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އެސް.އޯ.އީސް، ލޯކަލް ކައުންސިލްސްތައް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން އޮޑިޓްކުރާ މި ންވަރު މިހާރު އިތުރުކޮށްފައި މި ވަނީ. މި އަންނަ އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން 94
އޮޑިޓުކުރުމަށް މި ކަނޑައަޅާފައި މި ވަނީ. ދެން ސްޓޭޓް އޯން އެންޓަރޕްރައިސް ނުވަތަ އެސް.އޯ.އީސްތައް
އޮޑިޓުކުރުމުގައި ކުރިން ގެންގުޅުނު ސްޓްރެޓަޖީ މިހާރު ވަރަށް ބޮޑަށް ބަދަލުކޮށްފައިވަނީ. އެއީ ކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެން 2022 އިން 2025 އަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އަހަރުގެ މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑު މެންގެ ޕޮލިސީއަކީ ބޮޑަށް
ޕޯސްޓް ކޮލިޓީ އެޝުއަރެންސް. ވާހަކައަކީ އޮޑިޓް ރިޕޯޓުތައް އިޝޫކުރުމަށްފަހު އެ އޮޑިޓް ރިޕޯޓުތައް އަޅުގަނޑުމެން
ރިވިއުކޮށްފައި، އެ އޮޑިޓް ފަރމްތައް ގެނެސްފައި އެ އޮޑިޓުކޮށްފައި ހުރިގޮތާ ބެހޭ ގޮތުން އެ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުން.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި އަހަރުގެ އޮޑިޓުތަކުން ފެށިގެން ރޭވިފައި މި އޮތީ އަސްލު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އައްޔަންކުރާ
އޮޑިޓަރުން، ވާހަކަ އަކީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ރިސޯސްތައް ހުރިހާ އެސް.އޯ.އީތައް އޮޑިޓު ކުރުމަށް ނެތީމަ އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލް އައްޔަންކުރައްވާ އޮޑިޓަރުން ކުރާ މަސައްކަތްތައް ވަރަށް ގާތުން ބައްލަވައި އަދި އޮޑިޓް ރިޕޯޓުގައި
ސޮއިކުރަ އްވާ ފަރާތަކީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ގޮތުގައި މިހާރު ކަނޑައެޅިގެން މި ދިޔައީ. އެއީ އެ ބޭފުޅުން ކުރާ
މަސައްކަތުގެ ފެންވަރު ބެ އްލެވުމަށްފަހު އެއީ އެކަށީގެންވާ ސްޓޭންޑަޑްތަކާ އެއްގޮތަށް ކޮށްފައި ހުރި އޮޑިޓުތަކެއްކަން
ޔަގީންކުރުމަށްފަހު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮޑިޓުގައި ސޮއިކުރަ އް ވާގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި
މިހާރު ކޮމިޓީއެއް ވެސް އެ ކުލަ ވައިލެވިފައިވަނީ. އެއީ އޮޑިޓް ފަރމްތަކުން ހުށަހަޅާ ޕްރޮޕޯސަލްތައް ރިވި އުކޮށް އެންމެ
ރަނގަޅު އޮޑިޓް ފަރމް ހޮވުމުގައި އެހީތެރިވެދިނުމުގެ ގޮތުން. އެސް.އޯ.އީސްތަކު ގެ ވެސް ބައިވެރި ވުމާ އެކު މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ކޮމިޓީއެއް ، އެ ކޮމިޓީން ނަގާ އޮޑިޓަރަކު އެކިއެކި އެސް.އޯ.އީސްތައް އޮޑިޓުކުރައްވާގޮތަށް
އިނގޭތޯ. އެއީ މިހާރުގެ ޕޮލިސީއަކީ. ދެން ޑޯނަރ ފަންޑެޑްސް ޕްރޮޖެކްޓުތަކަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކިއެކި ،
3

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ވޯރލްޑް ބޭންކް އަދި އޭ.ޑީ.ބީ ކަހަލަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑިވަލޮޕްމަންޓް ޕާޓްނަރސްއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގައި
އެކިއެކި ހިލޭ އެހީތަކާއި ލޯނު އެހީތަކުން ވަރަށް ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތައް އެބަ ހިންގަވާ. އެހެންވީމާ، އެ އޮޑިޓުތައް، އެ
ޕްރޮޖެކްޓުތައް ވެސް އެންމެ ރަނގަޅަށް އެބަ ކުރިއަށްދޭތޯ އަދި އެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގައި ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓް، އެ
ބޭފުޅުންގެ ވެސް އަސްލު އެދުމެއް އަސްލު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮޑިޓްކުރެއްވީމައޭ ބޮޑަށް މީގެ އަސްލު
ތިމަންނަމެންނަށް އިތުބާރު ލިބެނީ. އެހެންވީމާ، އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އެބަ ކުރައްވާ، އޭގެ 27 އޮޑިޓް މި އަންނަ އަހަރު
ކުރުމަށް އޮތީ. ހަމަ އެއާއެކު ޕަބްލިކް ފަންޑްސް އެއީ ގްރީން ފަންޑު ކަހަލަ، ޒަކާތު ފަންޑު ކަހަލަ އޮޑިޓުތައް
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދަން ރާވާފައި އޮތީ 4 އޮޑިޓް. ދެން އައި.ޓީ އޮޑިޓުގެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދާ
މިންވަރު އިތުރުކޮށްފައިވަނީ. ސަބަބަކީ ވަރަށް ގިނަ ދައުލަތުގެ އެކިއެ ކި މިނިސްޓްރީތަކާއި އެކިއެކި މުއައްސަސާތަކުން
އޮޑިޓް އެ ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތަކުގެ އަ އި.ޓީ ވަރަށް ގިނައިން ބޭންކުރައްވާ އިންފޮމޭޝަން ސިސްޓަމްސް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އައި.ޓީ އޮ ޑިޓުތައް ކުރާ މިންވަރު އިތުރުކޮށްފައި މި ވަނީ. އެހެންވީމާ، މި އަންނަ އަހަރު
16 އޮޑިޓް ކުރިއަށް ގެންދި އުމަށް ހަމަޖެހިފައި އޮތީ. ދެން އެންވަޔަރަންމެންޓަލް އޮޑިޓަ ކީ ވެސް މިހާރު ދުނިޔޭގެ
ވެސް އެކި ޤައުމުތަކުގައި ވަރަށް ސަމާލުކަން ލިބެމުންދާ ދާއިރާއެއް. އެހެންވީމާ، އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓުގެ 3
އޮޑިޓް އަދި މިހާރު އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓަށް ވެސް ޚާއްޞަ ޑިޕާޓްމަންޓެއް އެކުލަވައިލެވި އެ ޑިޕާޓްމަންޓުގެ
ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާގޮތަށް. ދެން ލޯކަލް އޮތޯރިޓީ ކޮމްޕެނީސް. ވަރަށް ގިނަ ކައުންސިލުތަކުން މިހާރު އެބަހުރި
ކުންފުނިތަކެއް އުފައްދާފައި އިނގޭތޯ. ދެން އެ ކުންފުނިތައް، ކައުންސިލުތަކު ގައި ވަރަށް ގިނަ ޕްރޮކިއުމަންޓާ އަދި
ޕްރޮޖެކްޓުތައް އެ ކުންފުނިތަކުން ހިންގާކަމުގެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ލިބޭ. އެހެންވީމާ، ވާގޮތަކީ އެ
ކުންފުނިތައް މީގެތެރެއަށް ވަނީމަ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތު ގާނޫނާއި ގަވާއިދު ބައެއްފަހަރު އެ ބޭފުޅުންނަށް
ނުހިނގާގޮތަކަށް މި އޮންނަނީ އެއީ ކުންފުނިތައް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެން ވެސް މިއީ ހައި ރިސްކު
އޭރިއާ އެއް ކަމުގައި ބަލަން އެބަޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި އަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން 22 ލޯކަލް އޮތޯރިޓީ ކޮމްޕެނީސް
އޮޑިޓުކުރަން މި ގަސްތުކުރަނީ. ދެން ފައިނޭންޝަލް އިންސްޓިޓިއުޝަންސްގެ އޮޑިޓުގެ ގޮތުގައި 1 އޮޑިޓެ އް މި އޮތީ.
އަސްލު ސެންޓްރަލް ބޭންކު ، އެމް.އެމް.އޭ އޮޑިޓް ކުރިން ކުރަމުން އައީ ބޭރުގެ އޮޑިޓް ފަރމްތަކުން މިހާތަނަށް ވެސް.
އެހެންވީމާ، މި އަހަރު އެމް.އެމް.އޭއިން ވެސް ނިންމަވާފައި އޮތީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ބައިވެރިވުން މީގައި އިތުރުކޮށް
އަދި އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްކޮށް މަޝްވަރާތައް ކުރަމުން އެބަދޭ. ވަރަށް އެ ޑްވާންސް ސްޓޭޖެއްގައި މިހާރު
މަޝްވަރާތައް މި އޮތީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު 2025 ގެ އޮޑިޓް އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮފީހުގެ
ބެލުމުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އުއްމީދުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އެހިސާބުގައި މިހާރު
4

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
އޮތީ. ހަމަ ވަރަށް ފައިނަލް ސްޓޭޖެއްގައި އިނގޭތޯ. ދެން ޕަރފޯމަންސް އޮޑިޓުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން 5 އޮޑި ޓް
ކުރިއަށް ގެންދާގޮތަށް މި އޮތީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިނޭންޝަލް އެންޑް ކޮމްޕްލަޔަންސް އޮޑިޓް މި ވަކިވަކިން
ބަލައިލާ އިރު މިހިރީ އަސްލު ތި ފެންނަން، މި އަސްލު ސްކްރީނުން މި ފެންނަނީ އަސްލު މިހާރު ވަކިވަކި
އޮޑިޓުތައް ހުރިގޮތް އިނގޭތޯ މި އަންނަ އަހަރު ކުރާ. ދެން ސިކްސްޓީ ވަންއަކީ، ފަސްދޮޅަސް އެކަކީ އޭގެތެރޭގައި
މިނިސްޓްރީތަކާއި މިނިވަން މުއައްސަސާތައް. ދެން މިނިސްޓްރީތަކާއި މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ އޮޑިޓުގައި މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންގުޅޭ އުސޫލަކީ ބޮޑެތި މިނިސްޓްރީތައް ހަމަ ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓުތައް ކުރާގޮތަށް، ހައި
ރިސްކު މިނިސްޓްރީތައް. އެހެންނަމަވެސް، އެހާ ހައި ރިސްކު ނޫން ތަންތަން ނޫނީ ލޯ ނޫނީ މީޑިއަމް ރިސްކު
ތަންތަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ފޯކަސްއަކީ ކޮމްޕްލަޔަންސް އޮޑިޓް އިނގޭތޯ. ދެން މިނިވަން މުއައްސަސާތަކަކީ ވެސް
އަސްލު ވަރަށް ލޯ ރިސްކު ތަންތަން. އެ ތަންތަނުގެ ބަޖެޓު ވެސް އެހާ ބޮޑެއްނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓް ރިސޯސްތައް ވެސް ކޮންމެވެސްވަރަކަށް ޕްރިއޮރަޓައިޒްކޮށްފައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި
ވިސްނަނީ ބޮޑަށް އެ ތަންތަނުގެ ސްޓެޓިއުޓަރީ ބޮޑީސް ނޫނިއްޔާ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ވެސް ކޮމްޕްލަޔަންސް
އޮޑިޓް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. ދެން ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ގަސްތުކުރަނީ ލޯކަލް
ކައުންސިލުތަކުގެ ތެރެއިން ސިޓީ ކައުންސިލާއި އެޓޯލް ކައުންސިލުތަކުގެ އޮޑިޓުތައް، ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓް އެ
މީހުންގެ މާލީ ބަޔާންތައް ހަމަ ރަނގަޅަށް އޮޑިޓްކުރުން. ދެން ރަށު ކައުންސިލުތަކުގެ އޮޑިޓް ފޯކަސްއަކީ ހަމަ
ކޮމްޕްލަޔަންސް އޮޑިޓް. އެހެންވީމާ، މި 94 ލޯކަލް ކައުންސިލުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ ސިޓީ ކައުންސިލާއި އެޓޯލް
ކައުންސިލުތަކާ އަދި ހަމަ ރަށު ކައުންސިލުތަކާ އެއްކޮށް. ދެން މުޅި ދައުލަތުގެ އެކިއެކި ދާއިރާތައް ހިމެނިގެން ކުރާ
އޮޑިޓުތައް ދެންމެ އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދަންނަވައިފިން މާލިއްޔަތު ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ އޮޑިޓުތަކާއި، ފިސްކަލް
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ ގާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ އޮޑިޓުތަކާ އެ އޮޑިޓުތައް ހަމަ ކުރިއަށް ގެންދާގޮތަށް މި އޮތީ. ހަމަ
އެއާއެއްކޮށް އެސް.އޯ.އީސްގެ 32 އޮޑިޓެއް. ދެން ޑޯނަރ ފަންޑެޑް 27. ދެން ޕަބްލިކް ފަންޑްސް 4. ދެން ދައުލަތުގެ
ދަރަނީގެ ސްޓްރެޓަޖީ ރިވިއުކުރުން އެއީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފިސްކަލް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީގެ ގާނޫނުގެ ދަށުން
އަޅުގަނޑުމެން އަދާކުރާ ޒިންމާއެއް އިނގޭތޯ. ދެން ރިވިއު އޮފް ފިސްކަލް ސްޓްރެޓަޖީ، ދައުލަތުގެ މާލީ ސްޓްރެޓަޖީ.
ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ބަޖެޓް ޕޮޒިޝަން ރިޕޯޓެއް، ބަޖެޓަށް ޢަމަލުކުރަމުންދާ މިންވަރު، ބަޖެޓުގެ ކިހާވަރަކަށްތޯ
ޚަރަދުކޮށްފައި ހުރީ، ބަޖެޓުގެ ހާލަތު ދެނެގަންނަ ވާހަކައަކީ ވަޒަންކުރާ ރިޕޯޓެއް ތައްޔާރުކުރާގޮތަށް އިނގޭތޯ. ދެން
ބަޖެޓް ރިކޮމަންޑޭޝަނުގެ ގޮތުގައި މި ހިމެނެނީ އަސްލު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ދެއްވާ ފަންނީ ލަފާ.
ދެން އޭގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލަން އަސްލު ދައުލަތުން ކިހާވަރަކަށްތޯ ފިސްކަލް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ
5

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަނީ. އެއާ ގުޅިގެން ވެސް ރިޕޯޓެއް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ތައްޔާރުކުރައްވާނެ. ދެން ފައިނޭންޝަލް
އިންސްޓިޓިއުޝަނަކީ، އެ އޮޑިޓު ގޮތުގައި ހިމެނެނީ އެމް.އެމް.އޭގެ އޮޑިޓު. ދެން އެސް.އޯ.އީ ރިވިއުތަކާ ދެން ލޯކަލް
އޮތޯރިޓީ ކޮމްޕެނީސްގެ އޮޑިޓުތައް. އަޅުގަނޑު ކުރިން ކޮންމެވެސްވަރަކަށް ކިޔައިދީފިން އިނގޭތޯ. ދެން ޕަރފޯމަންސް
އޮޑިޓް އަދި ޕަރފޯމަންސާއި އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓުގެ މައިގަނޑު 4 ފޯކަސްއެއް މި އޮންނަނީ. ޚާއްސަކޮށް
ޕަރފޯމަންސް އޮޑިޓުގެ ފޯކަސްއަކީ އިކޮނޮމީ އެފިޝަންސީ އެންޑް އިފެކްޓިވްނަސް. އެއީ ޚަރަދު ކުޑަކޮށް އަސްލު
ވަސީލަތްތައް އޭގެ އެންމެ ރަނގަޅުގޮތުގައި ބޭނުންކުރެވިގެންދާ މިންވަރު ބެލުން. ހަމަ އެއާއެއްކޮށް ވީހާ ވެސް މަދު
ވަސީލަތްތަކެއް ބޭނުންކޮށްގެން ވީހާ ވެސް ފުރިހަމަ ޚިދުމަތްތަކެއް އެބަ ދެވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ބެލުމާއި، އެ ކުރާ
ޚަރަދަކުން އެންމެ އެކަށޭނަ ނަތީޖާއެއް އެބަ ނެރެވޭތޯ އަސްލު. ގަސްތުކުރާ ލަނޑުދަނޑިތައް އެބަ ހާސިލުކުރެވޭތޯ
ނުވަތަ އަމާޒުތަކަށް ވާސިލުވެވޭތޯ ބެލުން އެއީ އިފެކްޓިވްނަސްއެއް ގޮތުން. ދެން އެންވަޔަރަންމަންޓަލް ފޯކަސް މި
އޮންނަނީ ބޮޑަށް އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓް. ދައުލަތުން ތިމާވެށި ހިމާޔަތްކުރުމަށް ކުރާ ޚަރަދުތައް އެންމެ
އެކަށޭނަގޮތެއްގައި އެ ޚަރަދުތަކުން އެންމެ އެކަށޭ ނަތީޖާ އެބަ ނެރެވޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ، ކިހާވަރަކަށްތޯ ބަޔޯ
ޑައިވަރސިޓީ ޕްރޮޓެކްޓްކުރެވެނީ، ކިހާވަރަކަށްތޯ ކްލައިމެޓް ޗޭންޖަށް އެޑްރެސްކުރެވެނީ އަދި ކްލައިމެޓް ޗޭންޖް
ފަންޑިންގ އެކި މުއައްސަސާތަކުން ނުވަތަ އެކި ޤައުމުތަކުން ދޭ ފަންޑިންގ ކިހާވަރަކަށްތޯ ޚަރަދު، ކިހާ ރަނގަޅަށްތޯ
އެ ފަންޑުގެ ބޭނުންކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، އެ ދާއިރާތައް ބޮޑަށް އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓުގައި މި އިންނަނީ
އިނގޭތޯ. ދެން ސްޕެޝަލް އޮޑިޓް ފޯކަސްއަކީ ، ސްޕެޝަލް އޮޑިޓްސްއަކީ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޚާއްސަ ފްރޯޑް ކަހަލަ
ކަންތައްތައް އަދި ކޮރަޕްޝަނުގެ ފޯކަސްއެއް، ކޮރަޕްޝަނަށް ތުހުމަތުވާ ކަންތައްތައް އެކި ފަރާތްތަކުން ތުހުމަތުކުރާ
ކަންތައްތައް ބެލުން މީގެ މި އޮންނަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން އަދި މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުންނާ އަދި މި އިއްޒަތްތެރި
ކޮމިޓީން ވެސް ބައެއްފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚާއްސަ ރިކުއެސްޓުތަކެއް އޭގެތެރޭގައި އަންނަ، ލިބޭތީވެއާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން ސްޕެޝަލް އޮޑިޓްސް ކުރިއަށް ގެންދަން. ދެން ސްޕެޝަލް އޮޑިޓުގެ އަނެއް ފޯކަސްއަކީ ޕްރޮކިއުމަންޓް
އޮޑިޓްސް. އެއީ ވަރަށް ފަހުން ތި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިލައްވާނެ ކަންނޭނގެ ފެނަކައިގައި އޮޑިޓެއް ވެސް އަދި އެހެން
ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކުގެ އޮޑިޓުތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އެބަ ގެންދަން އިނގޭތޯ. ދެން ޑެމޭޖް
އެސެސްމަންޓު، އެއީ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުން ދައުލަތާ ދެކޮޅަށް އެބަ ދަޢުވާކުރޭ ތިމަންނަމެންގެ އެގްރީމެންޓު މި
އޮތީ ބާޠިލުކޮށްފައޭ. ތިމަންނަމެންނަށް އޭގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑެތި ގެއްލުންތައް އެބަވެއްޖޭ. އެހެންވީމާ، ކޯޓަށް އެބަ
ހުށަހަޅުއްވާ. އޭގެ ސަބަބުން އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާއެއް ދައުލަތުން ހޯދުމަށް އެބަ ދަޢުވާކުރޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ
އެންމެ ރަނގަޅު އަދަދުތޯ. އެއީ ހަމަ ދޭންވާނެ އަދަދެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ އެ ވަޒަންކުރުން އަސްލު އަޅުގަނޑުމެންގެ.
6

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާދޭ ވަރަށް ގިނަ ރިކުއެސްޓު އެޓަރނީ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ފަރާތުންނާއި އެކި ފަރާތްތަކުން.
ދައުލަތުގެ ފަރާތްތަކުން. އެހެންވީމާ، އެ ރިކުއެސްޓުތަކަށް އަސްލު އެކޮމަޑޭޓުކުރުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ
ކަމެއް އެއީ ޑެމޭޖް އެސެސްކުރުމަކީ އިނގޭތޯ. ދެން މުޅި މީގެ ޚުލާސާއަށް ބަލައިލާ އިރު މިހިރީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އަސްލު 2026 ވަނަ އަހަރުގެ މަސައްކަތް ހުރި ގޮތް. އޮޑިޓު މަސައްކަތްތައް ހުރި ގޮތް. ދެން ފައިނޭންޝަލް އެންޑް
ކޮމްޕްލަޔަންސް؛ 253. ޕަރފޯމަންސް؛ 5. ސްޕެޝަލް އޮޑިޓްސް ؛ 9. އެންވަޔަރަންމަންޓަލް އޮޑިޓު؛ 3. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވި ފަދައިން މި އަންނަ އަހަރަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދަން
ކުރީ އަހަރުތަކުގެ ބައެއް އޮޑިޓުތައް ވެސް އެބަހުރި. 81 އޮޑިޓު ކުރިއަށްގެންދާ ގޮތަށް. ދެން އިންފޮމޭޝަން
ސިސްޓަމްސް އޮޑިޓު ؛ 16. އެހެންވީމާ، ޖުމުލަ އަޅުގަނޑުމެން 367 އޮޑިޓު ކުރިއަށްގެންދާނެ އިނގޭތޯ. ދެން މި
ހިސާބުން އެނުއަލް ވޯރ ކްޕްލޭންގެ ބައި ނިމުނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ނިޝްވާ ކަންނޭނގެ ކުރިއަށްގެންދަވާނީ
ދެއްތޯ ބަޖެޓު ބައި. އަދި އެބައިން އިނގޭތޯ އެއް ބައި. ދެން މިއީ އަސްލު އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕަރފޯމަންސް ވޭތުވެދިޔަ
3 އަހަރު، މި އަހަރު މިހާތަނަށް ހިމަނައިގެން ކުރިއަށް ގޮސްފައި ހުރި މިންވަރު. 2023 ގައި އަޅުގަނޑުމެން
ސްޕެޝަލް އެއް އޮޑިޓު ނިންމިން. ދެން 2024 ގައި 2 އޮޑިޓު. 2025 ގައި 3 އޮޑިޓު. ދެން އެގްރީޑް އަޕްއޮން
ޕްރޮސީޖަރސްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްގެންދިޔައިން 3 އޮޑިޓު. 2023 ގައި 3 އޮޑިޓު ނިންމައިލެވުނު.
އަދި 2024 ގަ އި 2025 .8 ގަ އި މިހާތަނަށް 3 އޮޑިޓު. ދެން ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓު 2023 ގަ އި 91 އޮޑިޓު.
2024 ގަ އި 113 އޮޑިޓު. އަދި 2025 ގަ އި މިހާތަނަށް 44 އޮޑިޓު ނިންމައިލެވިފައިވަނީ އިނގޭތޯ. ދެން
ކޮމްޕްލަޔަންސް އޮޑިޓު ބަލައިލާއިރު 2023 ،85 ގައި. 2024 ،64 ގައި. އަދި 2025 ގަ އި 24 އޮޑިޓު. މިހާތަނަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް 24 އޮޑިޓު ނިންމައިލެވިފައި އޮތީ. ދެން އޮޑިޓު، އޭ.ޖީ.އޯއިން ކުރިއަށްގެންދާ އެކިއެކި
ރިވިއުސްތައް. އޭގެ ތެރޭގައި 10 އޮޑިޓު، 2023 ގަ އި. 2025 ގައި މިހާރު، 2024 ގަ އި 5 އޮޑިޓު. ދެން މިހާތަނަށް
އަދި އަޅުގަނޑުމެން ބައެއް ރިވިއުސްތައް އެބަ ކުރިއަށްގެންދަން. އަދި ނިންމައިލެވިފައިނުވޭ އިނގޭތޯ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ކޯޕަރޭޓް ސަރވިސަސް ނިޝްވާ ފިރާޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅައިދޭނަން 2026 އަށް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުން
ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓު. އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާފައިވަނީ ރިކަރަންޓު ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 89 މިލިއަން. ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ
ގޮތުގައި 3 މިލިއަން. އެއީ ޖުމުލަ 92 މިލިއަން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ނުލައި. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން
މި އިނީ މި އަހަރަށް، މި އަންނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައި 41.5 މިލިއަން. އެހެންވީމާ، ޓޯޓަލް 13.4 މިލިއަން ރުފިޔާގެ
7

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބަޖެޓެއް. ދެން؛ 134. ދެން އަޅުގަނޑު ކިޔާލަދޭނަން އިނގޭތޯ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓަށް
އައިސްފައި އިން ތަފާތަކީ ބޮޑު ، މި ދިޔަ އަހަރަށް ވުރެ، މި އަހަރަށްވުރެ މި އަންނަ އަހަރު ބޮޑުވާ ރީޒަން. ފުރަތަމަ
ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެން 1 ސެޕްޓެންބަރުގައި އޮޑިޓު އޮފީހުގެ އޮޑިޓު ފަންޑުގެ މުވައްޒަފުން ވަނީ ނޭޝަނަލް ޕޭ
ފްރޭމްވޯރކަށް ބަދަލުވެފައި. އެހެންވީމާ، މުސާރަ މި އިނީ 9.8 މިލިއަންގެ އިންކްރީސެއް. ދެން އޭގެ އިތުރަށް މި
އަންނަ އަހަރަށް އަޅުގަނޑުމެން އިންނާނެ 5 ސީނިއަރ އޮޑިޓަރުން ބަޖެޓުކޮށްފައި. 5 ސީނިއަރ އޮޑިޓަރުން
އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު މި އަންނަ އަހަރަށް މި ބަޖެޓުކުރަންޖެހުނު ސަބަބަކީ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާތްގަނޑަކަށް
7 ޓީމު މި މަސައްކަތްކުރަނީ ސީނިއަރ އޮޑިޓަރުން ނުލައި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތިބޭނެ ޖުމުލަ 22 ޔުނިޓު. އޭގެ
ތެރެއިން 15 ޔުނިޓުގައި މި ތިބީ ހަމައަށް ސްޓާފުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ސީނިއަރ އޮޑިޓުގެ ޒިންމާ މި
އަދާކުރަނީ އޮޑިޓަރސުން ލައްވާ. އެ އޮޑިޓަރސުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ޓީމް ލީޑަރސް އެލަވަންސެއް ގޮތުގައި
ދީގެން. ދެން އެހެންވީމާ، އެކަމަކު މި އަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ޕޭ ފްރޭމްވޯރކަށް ބަދަލުވުމާ ގުޅިގެން އިތުރު
އެލަވަންސްތަކެއް ނުހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، ސީނިއަރ އޮޑިޓަރ އިތުރުކޮށްގެން އެ ޓީމުތަކުގެ ހުރިހާ ސްޓާފުން
ހަމަކުރުމުގެ ގޮތުން 5 ސީނިއަރ އޮޑިޓަރުން މި އަންނަ އަހަރަށް ކަނޑައަޅާފައި މި އިނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޮޑު ބަދަލެއް އައިސްފައި މި އިންނަނީ ދަތުރުފަތުރުގެ ޚަރަދު. ދަތުރުފަތުރުގެ ޚަރަދު ވެފައި އިން
ގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2005 ގައި މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސުން އެބަ އޮތް ހުއްދަ ދެއްވާފައި އެކޮމަޑޭޝަން
އަދި ޕްލަސް ފުޑް އެލަވަންސްގެ؛ 2025 ގައި އެބައިން ފުޑް އެލަވަންސް އަދި އެކޮމަޑޭޝަން އިތުރުކުރައްވާފައި
އިނގޭތޯ. އަސްލު ވާ ގޮތަކީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިން އެ ދޭ 500 ޑީ.އެސް.އޭ އޮކޮމަޑޭޝަނަކަށް އަސްލު
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުއެއް ލިބޭ. އެހެންވީމާ، މިހާރު 750 އަށް އެކޮމަޑޭޝަން އިތުރުކޮށްދެއްވާފައި 350
އަށް ފުޑް އެލަވަންސް އިނީ އިތުރުކޮށްދެއްވާފަ އި. އެހެންވީމާ، މިހާރު ޖުމުލަ 111 ޕަރ ޕަރސަނަށް ކޮންމެ،
ވާހަކައަކީ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އެބަޖެހޭ ތަފާތެއް. ސޯ، އެ ތަފާތު އައުމުގެ ސަބަބުން މި އިންނަނީ ލޯކަލް ޓްރެވެލް
އިންކްރީސްވެފައި އެ ބޮޑު ތަފާތަކުން. އާދެ! ދެން ފިކްސްޑް އެސެޓްސް، ހަރުމުދާ އަސްލު އިންކްރީސްވެފައި އިން
ސަބަބަކީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ގެންގުޅޭ ލެޕްޓޮޕްސްތަކަކީ ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްވެފައި ހުރި ލެޕްޓޮޕްސްތަކެއް.
އެހެންވީމާ، އެ އެއްޗެހި އާކުރުމުގެ ގޮތުން، ލެޕްޓޮޕްސްތައް އާކުރުމުގެ ގޮތުން އަސްލު ބޮޑު އިންކްރީސެއް މި
އިންނަނީ 1.18 މިލިއަން. ދެން ފިކްސްޑް އެސެޓްސްތައް ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގައި ޖަހަމުން
ގެންދަނީ. އެކަމަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ރިޕްލޭސްކުރަންވާ ވަރަށް ރިޕްލޭސްނުކުރެވި ހުރުމުގެ ސަބަބުން
އިތުރަށް ކުރަންޖެހޭތީވެ 50 ލެޕްޓޮޕް އިތުރުކުރުމަށް އިންކްރީސް މި. ދެން ކޯޑް ވައިސްކޮށް ބަލައިލާ ނަމަ،
8

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ. އާދެ! ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އަންނަ އަހަރަށް
ބަޖެޓުކޮށްފައި މި އިނީ 41.5 މިލިއަން އިނގޭތޯ. އެއީ މި އަހަރު މިހާތަނަށް ސެޕްޓެންބަރުގެ ނިޔަލަށް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓުން ޚަރަދުވެފައި އިންނާނީ 68 މިލިއަން. އެއީ 13.8 މިލިއަންގެ ބަޖެޓަކުން. ދެން މި އަންނަ،
އަސްލު މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތް ދާ ގޮތުން ވެއްޖެއްޔާމު މި އަންނަ އަހަރު މާރިޗުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ
ޕްރޮޖެކްޓު ނިމޭނެ ކަމަށް އެސްޓިމޭޓުކޮށްފައި އިނީ. އެހެންވީމާ، މި 41 ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް
ދައްކަންޖެހޭ 35 މިލިއަން އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ އާ އޮފީހަށް ބޭނުންވާ ފަރނިޗަރސްގެ ގޮތުގައި 6.5 މިލިއަން. ދެން
ކޯޑު ވައިސްކޮށް ބަލައިލާ ނަމަ އެންމެ ބޮޑު އިންކްރީސެއް ފެނިލައްވާނެ އައިސްފައި މި އިންނަނީ މުސާރަ ދެން އަދި
ދަތުރުފަތުރު. ދެން އިންނާނީ ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި. ޝުކުރިއްޔާ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަން ނިމުނީ. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސާފުކުރަން
ބޭނުންފުޅުވާ މަޢުލޫމާތެއް ވެއްޖެއްޔާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު އެ މަޢުލޫމާތު ދެވޭތޯ ބަލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު މި އަޅުގަނޑު މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލާނަން. ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ވެސް ލިބޭނީ 5 މިނެޓުގެ
ވަގުތެއް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ފުރުޞަތަށް. ޝަރީފް.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެ ކަމެއް ސާފުކޮށްލަން. ދެންމެ ވިދާޅުވެދެއްވައިފި
އެއްކަލަ މިހާރު ދަތުރުފަތުރާއި ރޫމުގެ ރެންޓު މިހާރު ބަދަލުތަކެއް އައިސް މި އިނީ. އެ ބަދަލަކީ އެއީ ކޮން ކަހަލަ
ބަދަލެއްތޯއޭ؟ މި ދެ އަހަރު ތެރޭގައި އެކޮމަ ޑޭޝަން ރަށްރަށުގައި ލިބޭ ރޭޓު ބޮޑުވަނީތޯ؟ އެއީ ކޮން ކަހަލަ ބަދަލެއްތޯ
؟
އެއީ
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
9

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ޝުކުރިއްޔާ. ރާއްޖެ ތެރެއަށް މި ދަތުރުތަކުގައި މި ދޭ ޑީ.އެސް.އޭ، އެ ރޭޓަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސުން
ރިސަރޗްކުރައްވާފައި އެ ބޭފުޅުން މިހާރު ޚަރަދުތައް ހިނގާ ގޮތަށް ބަލާފައި އެ ބޭފުޅުން ސެޓުކުރައްވާފައި އޮންނަ
ރޭޓެއް. އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ މިހާރު ގިނަ ރަށްރަށުގައި ގެސްޓުހައުސްތައް އައުމާ ގުޅިގެން އެ
ރޫމްސްތައް ލިބޭ އަގު ބޮޑުވުން. ދެން އޭގެ އިތުރަށް ދެން ހަމަ ކެއުމަށާއި، ކަންކަމަށް ދާ ޚަރަދު ވެސް އެއްކަލަ
ބޮޑުވުމާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ، ވަކި އަޅުގަނޑުމެންގެ މުއައްސަސާއަކަށް ނޫން. އެހެން، ދައުލަތުގެ އެހެން
މުއައްސަސާތަކަށް ވެސް ހަމަޖައްސަވައިދެއްވާފައި އިންނަ ރޭޓެއް އެއީ. އެހެންވީމާ، އެއީ މިނިސްޓްރީ އޮފް
ފިނޭންސުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެ ދާ ޚަރަދުތައް ރިސަރޗުކުރައްވާފައި ހަމަޖައްސަވާފައި އިންނަނީ، އޮތް
ރޭޓެއް އިނގޭތޯ.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެންމެ ފާހަގަކުރައްވައިފި މިހާރު އަންނަ، މި އަހަރު، މި ފެށޭ އަހަރުގައި އޮޑިޓުކޮށް، އޮޑިޓު ކަންތަކުގައި
ޓާގެޓުކޮށްފައި އެބަ އޮތް ލޯކަލް ކުންފުނިތައް ކައުންސިލުތަކުގައި ހަދާފައި ހުރި އޮޑިޓުކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައި
އެބަހުރި. އެއީ ކިހާވަރެއްގެ ކަމެއްތޯ އެއީ؟ ކިހާވަރެއްގެ އޮޑިޓެއްތޯ އެއީ، ކައުންސިލް ކުންފުނިތައް އެއީ؟
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ލާމަރުކަޒީ ގާނޫނުގެ ދަށުން ލޯކަލް ކައުންސިލްތަކަށް މިހާރުގެ އޮތް ގާނޫނީ އޮނިގަނޑުގެ ތެރެއިން ލޯކަލް
އޮތޯރިޓީ ކުންފުނިތަކެއް އުފެއްދުމުގެ ބާރު ލިބިފައި އޮތީ. އެ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު އެއްކުރެވިފައި ހުރި
މަޢުލޫމާތަށް ބަލާއިރުގައި ގާތްގަނޑަކަށް 22 ލޯކަލް އޮތޯރިޓީ ކުންފުންޏެއް އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކައުންސިލު އޮޑިޓުކުރަން ދާ ޓީމުތަކުން އެ ބަލާނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އިތުރު ގާތްގަނޑަކަށް 3 ދުވަހެއް ވަރު
ހޭދަކޮށްގެން އެކަން ބެލޭނީ. ދެން މިހާރު، މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި ވެސް ބައެއް ލޯކަލް އޮތޯރިޓީ ކުންފުނިތައް
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އޮޑިޓުކޮށް ނިންމާފައި ރިޕޯޓު ރިވިއުކުރުމުގެ ސްޓޭޖުގައި މި ހުރީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ދެން
އޭގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލާނަން ލޯކަލް އޮތޯރިޓީ ކުންފުންޏަށް އެ ކައުންސިލުން ދީފައި ހުރި ކިހާ ވަރެއްގެ
ފައިސާއެއްތޯއާއި އަދި އެ ކުންފުނީގެ ހަރަކާތްތަކުން އެ ކުރެވުނު ކަންކަމުގެ ނަތީޖާ އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ކެލާ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުاله ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
10

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ކުރީ އަހަރުގައި ތި ބޭފުޅުން އެދުނު ގޮތަށް ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައި މި އޮތީ. ދެން
މިހާރު މި ފަހަރު ދެންމެ އޮޑިޓު ރިޕޯޓުން ލަފާކުރާ އެތީގައި ފާހަގަކުރޭ އެބަ ތި ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ އޮފީހަކަށް
ބަދަލުވެވޭނެ ކަމަށް. ބަދަލުވެ އެ ތަނަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރެވުނީމާ މަސައްކަތަށް އެއީ ކިހާ ވަރެއްގެ
ކުރިއެރުމެއްތޯ އެއީ؟ ކުރިއަށް މިހާރު ވެސް ވާ ގޮތަކީ ވަރަށް ބައިވަރު ތަންތަން އެބަ އޮތް އޮޑިޓުކުރަންޖެހޭ.
އެކަމަކު ރަނގަޅަކަށް ނުކުރެވޭ. މިހާރު އިތުރަށް މީހުން އިތުރުކުރާ ވާހަކަ ތި ކިޔަނީ. އިތުރު 5 ބޭފުޅަކު. ދެން
އަނެއްކާ އޮފީސް އިމާރާތެއް ލިބި، އެ މަސައްކަތް އެ ގޮތަށް ހިނގައިގަންނަ އިރު މިހާރު ތި ޓާގެޓުކޮށްފައި އޮތް
؟
ވަރަށް ނިންމައިލެވޭނެތޯއޭ
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު ގާތްގަނޑަކަށް މި ތިބީ 170، ޖުމުލަ 170 މުވައްޒަފުން. 150
އޮޑިޓަރުން ގޮވައިގެން އަސްލު ޙަޤީޤަތުގައި އޮޑިޓަރ، އޮޑިޓު އޮފީހަށް މިހާރު ކުރިމަތިވެފައި އޮތް މެންޑޭޓަށް ބަލާ
އިރު އެއީ ވަރަށް މަދު އަދަދެއް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ މުވައްޒަފުން އިތުރުނުކޮށް ވީހާ ވެސް
ބޮޑަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އެފިޝަންސީ އިތުރުކޮށްގެން އެކަންކަން ގެންދެވޭތޯ އިނގޭތޯ. ދެން މި އިމާރާތަކީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމައެކަނި މިހާރުގެ ބޭނުންތަކަށް ފުދޭ މިންވަރަކަށް ނޫން. ކުރިއަށް އޮތް 50 އަހަރަށް ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުން އިތުރުވިޔަސް، ގާތްގަނޑަކަށް 250 ނުވަތަ 280 އިތުރުވިޔަސް އެއަށް ކޭޓަރކުރެވޭނެ
މިންވަރަށް ޑިޒައިންކޮށްފައި ހުރި ތަނެއް. އެހެންވީމާ، މިހާރު އެ އިމާރާތުގައި ހުސް ޖާގަ އޮންނާނެ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުމަކީ ދައުލަތުގެ ކުޑަ 2 ،3 އޮފީހެއް ނުވަތަ 3 އޮފީހެއް އިތުރަށް އެ އޮތް ޖާގައި ގައި
ގެނެސްގެން އެކަން ކުރުން. އެއީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކުއްޔަށް ވަރަށް އަގުބޮޑުކޮށް މި ހިފާފައި މި ހުރީ. އަދި
ދައުލަތުގެ ބައެއް ތަންތަނުން ވެސް ކުއްޔަށް ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްގެ ފައިސާއެއް އެބަ ހޭދަވޭ. އެހެންވީމާ، އެ ގޮތަށް
ބެލިޔަސް ޙަޤީޤަތަށް ބަލާ އިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ މި ކުއްޔަށް ކުރާ ހޭދަ ވަރަށް ބޮޑު ތަން
އިތުރުވެގެން، ކުޑަކުރެވިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެސްޓިމޭޓަކީ ގާތްގަނޑަކަށް މިހާރު ގާތްގަނޑަކަށް
12 ވަރަކަށް އަހަރު ތެރޭގައި މި ލިބޭ ސޭވިންގސްގެ ތެރެއިން ވެސް އެ އިމާރާތަށް އެ ދާ ޚަރަދު ރިކަވަރވާނެ
ކަމަށް. ދެން މި ދެންނެވިހެން މަސައްކަތުގެ ސްޕީޑު ހަމަ މި ދަނީ އިނގޭތޯ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑު ތަން
އިތުރުކުރަމުން. މިދިޔަ އަހަރަށް ވެސް ބަލާ އިރު ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބެކްލޮގެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މި
ނިންމައިލެވިއްޖެ. އެއީ ބައެއް އޮޑިޓްސްތައް ނުނިމި ހުރި ބައެއް އޮޑިޓްސްތައް އެއްކޮށްފައި، ބައެއް މިނިސްޓްރީތަކުގެ
11

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
އޮޑިޓްސްތައް އެއްކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރޭގައި ހަމަ މަޝްރޫޢުތަކަށް ކޮށްފައި
ހުރި ޚަރަދަތަކާއި އެއްޗެހި ވެސް ބަލާފައި، އެ ސްޕީޑު ގެނެވޭތޯ މި ބަލަނީ އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދިއްގަރު ދާއިރާ ގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޡިމަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން. ޑރ. ޝަމްހީދު. އާދެ!
ހުޅުމާލެ ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޝަމްހީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އާދެ! 2026 ވަނަ އަހަރަށް ތި ބޭފުޅުން ހުށަހަޅުއްވާފައި މި އޮތް ބަޖެޓު އަނެއްހެން މާ ބޮޑު
މައްސަލަތަކެއް ހުރި ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގައެއް ނުކުރެވޭ. އޮޑިޓަކީ ވަރަށް މުހިންމު، ތި އޮފީހުގެ ޒިންމާ އަދި
އޭގެ ސަބަބުން ޤައުމުގެ ކަންތައްތަކަށް އަންނަ ބަދަލުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދާދި ފަހަކުން ވެސް ފެނިގެންދިޔަ.
އެހެންވީމާ، އޮޑިޓު އޮފީހުން ރަނގަޅަށް ޕަރފޯމަންސްކޮށްފި ނަމަ ދައުލަތުން އަހަރަކު އެތައް ބިލިއަން ރުފިޔާއެއް
ސަލާމަތްކުރެވިދާނެ ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގިގެން އެބަދޭ. އެހެންވީމާ، އެފަދަ މުހިންމު
މުއައްސަސާއަކަށް ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމަށް ދޭންޖެހޭ އެންމެ އެއްބާރުލުން މި މަޖިލީހުން ދިނުމަކީ
އަޅުގަނޑު ވެސް އެކަމުގައި އެންމެ ގަބޫލުކުރާ ގޮތް. ދެން އެކަމަކު ވެސް އަޅުގަނޑު ކުޑަކުޑަކޮށް ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވޭ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުގައި މިއަދު ވެސް ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ ފެނަކައިގެ އޮޑިޓުގެ ކަންތަކުގެ
ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ވެސް އެ އޮޑިޓު ކިޔައިލިން. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި އޮޅޭ ކަހަލަ
ގޮތަކަށް ބައެއް މަންޒަރުތައް ދައްކަން އުޅުނުކަން އަޅުގަނޑަށް އެ އޮޑިޓުން ފާހަގަކުރެވޭ. ދެން އަދި ހަމަ އެއާ
އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ވެސް އެނގިގެންދޭ ފެނަކައިގައި ވެސް އެބައިން 2017 ވަނަ އަހަރު ތި
ބޭފުޅުން، 2014 ވަނަ އަހަރާއި 2015 ވަނަ އަހަރު އެ ކުންފުނި ހިނގި ގޮތުގެ ޚާއްސަ އޮޑިޓެއް ހައްދަވާފައި. އެ
ހަމަ އޭގެ ފަހަތުން އަޅުގަނޑުމެން މި ހެދީ އެކާވީހުން ފެށިގެން ތޭވީހަށް. މި ދެ އޮޑިޓުގައި ވެސް އިނީ ދާދީ އެއް
ކަންތައްތަކެއް އެ މުއައްސަސާ ތެރޭގައި ހިނގަމުންދިޔަ. އެކަން ނެތް ތި ބޭފުޅުން ފަހުގެ އޮޑިޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި
ވެސް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ އެއީ ފަހަތަށް އަބަދުވެސް މި ބަލަނީ. ކީއްވެތޯއޭ މިއަދު، އެއީ މިއަދު އޮތީ
ވަކި ސަރުކާރެއް. ވަކި ، މިއަދު ހިންގަން ތިބީ. އެހެންވީމާ، މި އަންނަ އަހަރު އެ ތަން އޮޑިޓުކޮށްގެން ނޫނީ
ހަޤީޤަތުގައި ކަމެއް ނު އެއްހުއްޓުވޭނެއެއްނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ޚާއްސަ އޮޑިޓުން މީގެން ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް އެބަ
ނިކުމޭ. އެކަމަކު އެއީ ނިމިފައި ހުންނަ ކަންތައް. މިއަދަކު 2023 ގަ އި ބަޔަކު ނަގާފައި އޮތް ޑިސިޝަނަކަށް
12

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ރައްޔިތަކަށް ވާނެ މާބޮޑު މަންފާއެއް ނެތް. އެކަމަކު މިއަދު ޚާއްސަ އޮޑިޓެއް ހައްދަވައިފިއްޔާ ގެންނަންޖެހޭ ސިޔާސަތު
ބަދަލުތައް އެ ކުންފުނި ތެރެއަށް ގެނެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ޚާއްސަ އޮޑިޓު ތި ބޭފުޅުން އަބަދުވެސް ތި ހައްދަވަނީ
ފަހަތަށް. ހެއްދެވީމަ ޙަޤީޤަތުގައި ވާނެގޮތަކީ އެއީ ކޮންމެ 5 އަހަރުން؛ އަޅުގަނޑު ބޮޑަށް ރިފަރ މި ކުރަނީ
ސަރުކާރުތަކަށް. އެހެންވީމާ، އަބަދު ވެސް މި ހަދަނީ ކުރީ ސަރުކާރުތަކުގެ ވާހަކަ. އެއީ ދެން އެކަމަކު 2017 ގައި
އެތި އެއީ ހަމަ ސަރުކާރު ތެރޭގައި ހައްދަވާފައި އިނީ. އެހެންވީމާ، ފެނަކައިގެ އޮޑިޓުން އަޅުގަނޑަށް މިސާލަކަށް
ފާހަގަކުރެވުނު ތި ބޭފުޅުން މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާ 2.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ގެއްލުންވި ކަމަށް ދައުލަތުގެ ފައިސާއިން.
އަޅުގަނޑަކަށް އޮޑިޓަކުން ނުފެނޭ 2.2 މިލިއަން ރައްޔިތުން ފައިސާއެއް ގެއްލުން ކަމަށް. ދެން އޭގައި ވަރަށް ބޮޑު
ކްލެއިމެއް ކޮށްފައި އެބައިން ތި ބޭފުޅުން 760 ކޮންމެވެސް މިލިއަނެއް އިމާރާތް، އެ ބޭފުޅުން އަމިއްލައަށް އިމާރާތް
އެޅީމަ ގެއްލޭނެ ކަމަށް. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތުގައި މާކެޓް ރޭޓަށް ބަލާފައި. އެކަމަކު އެ މާކެޓް ރޭޓަކީ ކޮބައިކަމެއް އޮޑިޓް
ރިޕޯޓުގައި އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގުނު. އަކަފޫޓް ރޭޓަކީ ކޮބައިކަމެއް. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ބޮޑެތި، ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް އޮޅޭގޮތަށޭ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ބައެއް ނަންބަރސްތައް ގެނެ ސްފައި ހުރީ. ދެން ހަމަ އެއާއެކީގައި ދެން
ދެވަނައަށް އޭގެ އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުމެއްވި ކަމަށް ބުނެފައި މި އިންނަނީ ފެނަކައިން ހިންގި ފެނާއި ނަރުދަމާ
ޕްރޮޖެކްޓްސްތައް. އެ ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކަކީ ސަރުކާރުން ފެނަކައަށް ހަވާލުކުރި ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކެއް. ސަބް ކޮންޓްރެކްޓް
ކޮށްފައި، އޭގެ ފަހުން މި ސަރުކާރު އައިސް އެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ޓަރމިނޭޓުކުރީ. 700 އެތައް މިލިއަން ރުފިޔާގެ
ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކެއް. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތުގައި ކޮންޓްރެކްޓަރުން ނަށް ނެތް އޭގައި އަދި 10% ވެސް، % 15 ފައިސާ
ދެވިފައި. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން ހަމައެކަނި ދައްކާފައި އިނީ އެއްކަލަ 700 މިލިއަން ކޮންޓްރެކްޓް ވެލިޔު ވީމަ،
އާންމު ރައްޔިތު މީހާއަށް މި ހީވަނީ 700 މިލިއަން ގެއްލިއްޖެ ކަމަށް. އެކަމަކު ޙަޤީޤަތުގައި ދެން އެ ކޮންޓްރެކްޓަށް
ވީގޮތް ތި ބޭފުޅުން ނެތް ފާހަގަކޮށްފައި. މިހާރު ފެނަކައިން އޮޑިޓް، އެ ކޮންޓްރެކްޓުތައް ޓަރމިނޭޓް ކޮށްފައި، ދެން
ދެއްވީ އެމް.ޑަބްލިޔު.އެސް.ސީއަށް ޑަބަލް ޕްރައިސްގައި. އެހެންވީމާ، އެއީ ދައުލަތަށް މާބޮޑު ގެއްލުމެއްވާ ކަމެއް.
އަނެއްކާ 1 ބިލިއަނަށް އެ ޕްރޮކެކްޓުތައް ދެއްވި ކަމަށް ވަނީ އެމް.ޑަބްލިޔު.އެސް.ސީއަށް. އެހެންވީމާ، އެ ޕްރޮޖެކްޓަށް
ދެން ވެގެންދިޔަ ގޮތް ވެސް ނޭނގެ އޮޑިޓުގައި. އެހެންވީމާ، އޮޑިޓުތައް ދެން ސިޔާސީކުރުން، އަޅުގަނޑަށް
ގަބޫލުކުރަން ތި ބޭފުޅުން ނުކުރާނެ ކަމަށް. އެކަމަކު ފަހަރެއްގައި ހަމަ މިކަހަލަ ކަންތައް އަތުން ދޫވެފައި ހުރީ ކަމަށް
ބޮޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ؛ އަޅުގަނޑު ޖުމުލަކޮށް އަޅުގަނޑު ތި ބޭފުޅުން ތި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް ހަމަ
ފުރިހަމައަށް ތާއީދު. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު އަބަދު ވެސް ގަބޫލު؛ ތި ބޭފުޅުން ސްޕެޝަލް އޮޑިޓޭ މީގެން ޙަޤީޤަތުގައި
ރިޒަލްޓްސްއެއް މި އޮތީ. ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓުން މާބޮޑު ރިޒަލްޓްސްއެއް އަނެއްހެން ނުނިކުމޭ. އެއީ ދެން
13

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
އިދާރީގޮތުން ކުންފުނިތަކަށް ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ އޮޑިޓްސްތަކެއް އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގޭ. އެކަމަކު ވެސް
ޙަޤީޤަތުގައި ރާއްޖޭގައި މި ދިމާވާ ކޮރަޕްޝަނަށް ކިރިޔާ ވެސް ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ހަމަ ކުރެވޭނީ ސްޕެޝަލް
އޮޑިޓްސްއޭ. އެހެންވީމާ، ސްޕެޝަލް އޮޑިޓްސް ބަޖެޓު ތެރޭ ހިމަނައިގެން ވެސް؛ މިހާރު މި ދިޔަ އަހަރުގެ ނޫނީ
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ސްޕްޓޮސް ސެކްޓްތަކެއް ހެދިއްޖެއްޔާ ޚާއްސަކޮށް ބޮޑެތި ކުންފުނިތަކުގެ؛ މިސާލަކަށް
އެމް.އެސް.ސީ.އެލް ތެރޭގައި ހަމަ ވަރަށް ބޮޑެތި ޕްރޮކިއުމަންޓް ގޯސްތަކެއް ހަދާ ކަމަށް ހަމަ މި ދައްކަނީ. ހަމަ
ބިލިއަންސް އޮފް ރުފިޔާގެ ވާހަކަ ޑެއިލީ އެބަ އާދޭ. އެކަމަކު ޚާއްސަ އޮޑިޓެއް މި ދުވަސްކޮޅު ހެދިއްޖެއްޔާ، މިހާރުގެ
އެމް.ޑީއާ އެކީ ހެދިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ރައްޔިތަކަށް ފައިދާވެދާނެހެން. ދެން އަނެއްކާވެސް 5 އަހަރުން
އަޅުގަނޑުމެން ބަލާ އިރު އެ ފައިސާ އޮންނާނީ ގެއްލިފައި. އެ ނުއެއް ހޯދޭ ދުވަހަކު ވެސް. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި
ފުރުޞަތަށް އިނގޭތޯ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިނގޭތޯ. ފެނަކައިގެ ޚާއްސަ އޮޑިޓާ ގުޅިގެން އެ ކުރެވުނު ސުވާލުތަކަށް
އަޅުގަނޑު ދެން ތަންކޮޅެއް ތަފުސީލުކޮށް ބޭނުންވޭ އިނގޭތޯ ހަމަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ވާހަކަ ދައްކަ އިލަން. އެއީ ހަމަ އެ
އޮޑިޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ނެގިފައި ހުރި އޮޑިޓްސްތަކާއި އެވިޑެންސްތަކާ، އެއީ ކޮން އަދި އިތުރު ސުވާލުތަކެއް
ވެސް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ، އެ ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ދާންޖެހޭ ސެޝަނެއްގައި ގެންދަންޖެހޭހެން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ރަނގަޅީ ވަކި އޮޑިޓަކާ ބެހޭގޮތުން ވަކި ސެޝަނެއް ގެނެސްދެއްވިއްޔާ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ވެސް
ދަންނަވައިލާނަން އިނގޭތޯ މި ފެނަކަ އޮޑިޓު އަޅުގަނޑުމެން ފެށިއިރު އެއީ 2023 ގައި، 2024 ގަ އި ދެއްތޯ
ކުރީކޮޅު. އާދެ! 2023 ގަ އި ފެށި އިރު ވެސް 12000 ޕީ.އޯ ސިސްޓަމަށް ނާޅާ އޮތީ އިނގޭތޯ. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް
އަދަދުގެ ގޮތުން ބަލާނަމަ 3 ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާގެ ޓްރާންސެކްޝަން ވެލިއު ގެ 12000 ޕީ.އޯ ސިސްޓަމަށް ނާޅާ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓް ޙަޤީޤަތުގައި ލަސްވެގެން ދިޔައީ ވެސް އެހެންވެގެން. އަޅުގަނޑުމެން މުޅި މި
ވާހަކަ ދައްކާ އިރު ވަރަށް ފުޅާކޮށް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް އެބަޖެހޭހެން ވިސްނައިލަން
މި ކަންކަން، ވޭސްޓޭޖާއި ފްރޯޑާ މި ކަންކަން ކިހިނެއްތޯ މަދުކުރާނީ. ހަމައެކަނި ޚާއްސަ އޮޑިޓަކުން އެކަން
ހުއްޓުވޭނެތޯ؟ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއަށްވުރެ މާ ފުޅާކޮށް އެބަހުރިހެން ގިނަ މައްސަލަތަކެއް އިނގޭތޯ. ޚާއްސަކޮށް
އެހެން ޤައުމުތަކުގައި ވެސް މުޅި ގަވަރނަންސް ރަނގަޅުކޮށްގެން މި ކަންކަން މި ކުރެވެނީ. މިހާރު ގަވަރނަންސްގެ
ވާހަކަ ދައްކާ އިރު ޙަޤީޤަތުގައި ކުންފުންޏެއް ހިންގަން މި ހަވާލުކުރެވެނީ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރަކާއި ކުންފުނީގެ
14

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބޯޑަކާ. މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރުގެ ވެސް ޒިންމާތަކެއް އެބަހުރި. ބޯޑުގެ ވެސް ޒިންމާތަކެއް އެބަހުރި. ފައި ޑިއުޝަރީ
ޒިންމާތަކެއް އެބަހުރި. ކުންފުންޏާ ބެހޭ ގާނޫނުން ވެސް އަދި އެހެން އަދި ޚާއްސަކޮށް ދައުލަތުގެ ކުންފުންޏަކަށް ވާތީ
އިތުރު ޒިންމާތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. އެބަހުރި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި އެހެން މުއައްސަސާތައް ވެސް. ޕީ.ސީ.ބީ
އެބަ އޮތް ކުންފުނިތަކަށް މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރުންނާއި ބޯޑު މެންބަރުން އައްޔަންކުރުމުގެ ޒިންމާތަކެއް
ހަވާލުކުރެވިފައި. އަދި ޚާއްސަކޮށް ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކަކީ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއިން ސަބްސިޑީ ދީގެން
ހިންގާ ތަންތަން. އެހެންވީމާ، ސަބްސިޑީ ދޭއިރު މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސްއިން ބައްލަވަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ވެސް
އެބަހުރި. އަދި މި ކުންފުނިތަކަށް ލޯނު ނަގާ އިރު ލޯނަށް ގެރެންޓީ ދީގެން ބޭންކުތަކުން މި ލޯނު މި ދެނީ.
އެހެންވީމާ، ލޯނު ނަގާއިރުއާއި ލޯނަށް ގެރެންޓީ ދޭއިރު ވެސް ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ވެސް އެބަހުރި. އަދި
އެބަހުރި، ތި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑުމެން އަލަށް ކުރާ އޮޑިޓެއް ނޫން މިއީ. ފެނަކައިގެ ވެސް އަދި އެހެން
ތަންތަނުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީގައި ވެސް ހުންނާނެ އޮޑިޓުތަކެއް ކޮށްފައި. ބައިވަރު މައްސަލަތައް އެބަހުރި
ފާހަގަކުރެވިފައި. ހޯދަންޖެހޭ ފައިސާ ވެސް ހަމަ ވަރަށް ގިނަ. އެކަމަކު ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ބަލައިލަން އެބަޖެހޭ
އޭގެތެރެއިން ކިހާ ފައިސާއެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދުނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ، ދައުލަތެއްގެ ވަރަށް ގިނަ ، ތެރޭގައި
އެބަހުރި ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތައް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، މިއީ ވަރަށް ފުޅާކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިގެން ވަރަށް
މިއަށް ހަމަ ޙައްލުތަކެއް އިނގޭތޯ ހޯދަންޖެހޭ ކަންކަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުއައްސަސާއިން ކޮންކަމެއްތޯ
ކުރެވެނީ. ތި ވިދާޅުވި ކަންކަމަށް ބަލާފައި އަޅުގަނޑުމެން ރިވިއުސްތައް ހަރުދަނާކުރާނެ. އަދި ސްޕެޝަލް އޮޑިޓުތައް
ވެސް އިތުރުކުރާނެ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވޭ ފައިނޭންޝަލް އޮޑިޓެއްގެ ޙަޤީޤަތުގައި ނަތީޖާ
ގޯސްވެއްޖެއްޔާ އޭގެން އެ ދައްކުވައިދެނީ އެތެރޭގެ އިންޓަރނަލް ކޮންޓްރޯލްއާއި ގަވަރނަންސްއާ މީގެ ބައިވަރު
މައްސަލަތަކެއް ހުންނަކަން. އެހެންވީމާ، ފައިނޭންޝަލް ހިސާބުކިތާބު ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓުމަކީ ވެސް އަދި
އަޕްޑޭޓުކޮށް ބެލެހެއްޓުމަކީ ވެސް ކުންފުންޏެއްގެ ހިންގުންތެރިކަން ހަރުދަނާވެ ޖަވާބުދާރީވުން ހަރުދަނާކޮށް އަދި
ވޭސްޓޭޖާއި ކޮރަޕްޝަނާއި ، މިކަހަލަ ނާޖާއިޒު ކަންތައްތައް ވެސް މަދުކުރުމަށް ހަމަ އެޅިގެންދާނެ ހަމަ ރަނގަޅު
ކަންތައްތައް. އަދި އޮޑިޓެއްގެ، ސްޕެޝަލް އޮޑިޓެއް ވެސް މި މަޢުލޫމާތު މި ހޯދަނީ ކުންފުނީގެ ވެސް ރަނގަޅަށް، އެ
ޕްރޮޖެކްޓުތަކާ ބެހޭ މަޢުލޫމާތުތައް ވެސް ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓިފައި ހުރިއްޔާމު. އެހެންވީމާ، އެ ކަމަށް ވެސް ވަރަށް
ގިނަ ވަގުތުތައް ދޭ ގިނަފަހަރަށް މި ރެކޯޑް ކީޕިންގ ބޮއްސުންލައިގެން ގޮސްފައި އޮތިއްޔާމު. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ
ބައިވަރު ސަބަބުތަކާހުރެ ބައެއް އޮޑިޓުތައް ލަސްވެގެން ގޮ ސްފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވިހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުއައްސަސާއިން މި ކުރިއަށް އޮތް އަހަރު ތެރޭގައި ވެސް ގިނަ
15

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ފައިނޭންޝަލް ގިނަ ސްޕެޝަލް އޮޑިޓުތަކެއް ވެސް އަދި ރިވިއުސްތަކެއް ވެސް ކުރިއަށްގެންދާނަން. ދެން ހަމަ
ފާހަގަކޮށްދެއްވި ގިނަ ކަންކަން އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ އިނގޭތޯ ހަމަ މި މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ ޚާއްސަ
ސެޝަނެއްގެ ތެރެއިން އެ މަޢުލޫމާތުތަކެއް، އޭގެ ތަފުސީލުތައް ދެވިދާނެ ކަމަށް އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު މިއަދުގެ ޙަޤީޤީ މައުޟޫޢުއަކީ ހަމަ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ބަޖެޓު އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ
ބޭފުޅަކު ވެސް ހަމަ ބަޖެޓާ ބެހޭގޮތުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް އެހެން
ބައްދަލުވުމެއް ބޭއްވިދާނެ މި އޮޑިޓު ރިޕޯޓުތަކާ ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކަން. އެ ފުރުޞަތު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ހުރިހާ މެންބަރުންނަށް ހޯދައިދޭނަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޢަބްދުލްޣަފޫރު.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ތި ބޭފުޅުންގެ އާ އިމާރާތް ފެށި ތާރީޚާއި ނިމޭނެ ތާރީޚާއި މިހާރު
ޚަރަދުކުރެވިފައިވާވަރާއި، ބާކީ ޚަރަދުކުރަން ބޭނުންވާވަރު ، އެއީ އެކެއް. ދެވަނަ ސުވާލަކީ، 2025 ވަނަ އަހަރު
ބަޖެޓުގައި 114 މިލިއަން ތި ބޭފުޅުންނަށް އެލޮކޭޝަން ދީފައިވަނީ ކެޕިޓަލްއާ އެއްކޮށް. ދީފައި އިންއިރުގައި އެބަ
ދައްކާ 24 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުނުވާނެ ކަމަށް މި އަހަރު ނިމޭ އިރު. ކިހިނެއްތޯ އެހާބޮޑު ތަފާތެއް އެ އަންނަނީ.
އަނެއް ސުވާލަކީ، އެތެރޭގެ ޚަރަދުތަކަށް އެބަ އަރާ 4.7 މިލިއަން ރުފިޔާ، މަތިންދާބޯޓު، ހަމަ ވައިގެ މަގުން ކުރާ
ދަތުރުތަކަށް. ހަމަ ވަރަށް ބޮޑުތަނުން އެބައިން ބޮޑުވެފައި އެ ޚަރަދުތައް ވެސް. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް 2000 ޓިކެޓް
އެތެރޭގެ ދަތުރުތަކަށް ވެއްޖެއްޔާ އެ އަރަނީ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އަނެއްކާވެސް އެބަ ބޮޑުވޭ ކަނޑުމަގުން ކުރާ ދަތުރު
ޚަރަދުތައް ވެސް. މިހާރު އާރު.ޓީ.އެލްއާ މި އެއްޗެހި އައީމަ މި ކަންކަމުގެ ބޭނުން ކިހާވަރަކަށް ތި ބޭފުޅުން
ހިއްޕަވަންތޯ؟ ދެން ފޯނު އެލަވަންސް ވެސް އެބައިން 270000 އިން 600000 އަށް މި އަންނަ އަހަރު ބޮޑުވާނެ
ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފަ އި. ތި ބޭފުޅުން ނުގެންގުޅުއްވަންތޯ ދިރާގު ނޫނީ ވަތަނިއްޔާ ތަންތަނުން ޕެކޭޖު ހަދައިދޭނޫންތޯ
100 ލައިން 200 ލައިނުން. އޭރުން އިންނާނެ ނޫންތޯ ރީޒަނަބަލްކޮށް އޭތި ހިފެހެއްޓިފައި އެއް އަގެއްގެ ތެރޭގައި.
ދެން ތި ބޭފުޅުންގެ ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ އޭރުން ފްރީކޮށް ވެސް ގުޅޭނެ. ގާތްގަނޑަކަށް 100 ރުފިޔާއަށް 150
ރުފިޔާއަށް އެ ބޭފުޅުން ނަންބަރެއް ޕްރޮވައިޑުކޮށްދޭނެ. އެކަހަލަ ނިޒާމެއް ނުގެންގުޅުއްވަންތޯ ؟ ބޮޓަމްލައިނަކީ މި ދަނީ
ހަމަ ކޮންމެފަހަރަކު ވެސް ބޮޑުވަމުންނޭ. މުވައްޒަފުން އިތުރުވާވަރަށް ހުރިހާ އެއްޗެއް ބޮޑުވަމުންނޭ މި ދަނީ މުޅި
16

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ބަޖެޓަށް. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ 134 މިލިއަން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިއީ ދެން ބޮޑު ޖަމް ޕެއް އައިސްގެން މި އުޅެނީ
މި އިމާރާތުގެ މައްސަލައިގައިހެން. އެހެންވީމާ، ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މި އިމާރާތާއި އަދި އަޅުގަނޑު މި ފާޅުކުރި
ކަންތައްތަކަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޖަވާބު.
އެސިސްޓެންޓް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އިބްރާހީމް އައިމަން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިމާރާތުގެ އަސްލު ކޮންޓްރެކްޓަށް، އިނީޝިއަލީ ކޮންޓްރެކްޓް ކުރެވުނީ
138 މިލި އަނަށް އިނގޭތޯ. މިހާތަނަށް 65.8 މިލި އަން ޚަރަދުވެފައި އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، ބާކީ ގާތްގަނޑަކަށް 72
މިލިއަންވަރު އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް ފޯސީކުރެވޭ ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ ވޭރިއޭޝަނެއް. އެ އިމާރާތުގެ
ޑިޒައިނަށް ކޮންމެވެސްވަރެއްގެ ޗޭންޖެއް އައިއްސި. ދެން އަދި އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން އަޅުގަނޑުމެނަށް ފައިނަލް
ފިގަރސްތަކެއް ނުލިބޭ. އެހެންވީމާ، ލިބުނީމަ އެ ވޭރިއޭޝަނާ އެއްކޮށް ކޮންމެވެސް ވަރެއް ދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް
ގަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އިމާރާތުގެ ސްޓޭޓަސް ބަލާ އިރު ނިޝްވާ ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް މިހާރު، ހަމަ އެންމެ
ޓެރަސް ފްލޯރގެ ސްލެބް އެޅުމުގެ މަސައްކަތް ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ، މި އަހަރުގެ ނޮވެންބަރާ ހަމައަށް
ސްޓްރަކްޗަރގެ ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ނިމޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް އަންގާފައި އޮތީ. އަދި މި އަންނަ އަހަރުގެ މާރިޗް،
އެޕްރީލް ހިސާބުގައި އިންޓީރިއަރ، އެތެރޭގެ ފިނިޝިންގ މަސައްކަތްތައް ވެސް ނިމޭނެ ކަމަށް އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން
މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައި ވަނީ އިނގޭތޯ.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބަޖެޓުން އެބަ ދައްކާ 24 މިލިޔަން ޚަރަދުނުވާނެ ކަމަށް. އެ ކުޑަކޮށް. ދެން ޓިކެޓު، އެތެރޭގެ އުދުހުން ވަރަށް
އަގުބޮޑުވެގެން އެބަދޭ. ގާތްގަނޑަކަށް 4.7 މިލިއަނަށް އެބަ އަރާ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ކޯޕަރޭޓް ސަރވިސަސް ނިޝްވާ ފިރާޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
17

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަސްލު ދަތުރުތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންނާނީ ޓްރެއިނިންގ އެކްސްޕެންސަސް
ވެސް އިންނާނެ މިހާރު ޓްރެވަލް އިން އެކްސްޕެންސަސް ތެރޭގައި އިންނާނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު ވާގޮތަކީ
ފުލީ ފަންޑެޑް ޓްރެއިނިންގ ސްތައް މި ވާގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ފިނޭންސްއަށް ލިޔުނީމަ ފަހުންފަހުން އެއްކަލަ
ރިޖެކްޓުވަނީ އިނގޭތޯ. އެބައިން އެގޮތަށް ޓޯޓަލް 6 ޓްރިޕްސް، 6 ޓެރެއިނިންގ ރިޖެކްޓު ވެފައި. އެހެންވީމާ، އެއިން
ވެސް އަސްލު ޓްރެއިނިންގ ޓްރެވަލް ކޮސްޓް ޚަރަދުންވާނެ ކަމަށް ދައްކާނެ. އެހެންވީމާ، ފުލީ ފަންޑެޑް އެއްޗެއްސަށް
އަސްލު ފިނޭންސްއިން މިހާރު ބޮޑަށް ރިޖެކްޓުކޮށްދެއްވަނީ. ހަމައެކަނި ހާފް ނޫނީ ޕަރޝަލީ ފެންޑެޑްސްއަށް
އެޕްރޫވަލް ދެއްވަނީ. ސޯ، އަޅުގަނޑުމެން ޓްރެވަލިންގ އެކްސްޕެންސަސް ތެރޭގައި ޓްރެއިނިންގ ލާފައި އޭރު
ހުންނާނެ ފުލީ ފަންޑެޑް އެއްޗެހި ވެސް ލާފައި. އެހެންވީމާ، އަސްލު އެގޮތަށް އެ ދައްކަނީ ފިގަރ. ޝުކުރިއްޔާ.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން މި 24 މިލިއަން ޚަރަދު ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް މިދައްކަނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ތި ބޭފުޅުން ހަމަ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ
ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި ނޫންތޯ މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިހުރީ އެ ކަންކަން؟
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ކޯޕަރޭޓް ސަރވިސަސް ނިޝްވާ ފިރާޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި ހުންނާނީ ހިމަނާފައި.
ދެން ޓްރެއިނިންގ ސްތައް ލިބުނީމަ ހަމަ ޓްރެއިނިންގ ސްއަށް ދާ ޚަރަދާ ހުރިހާ އެއްޗަކާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ
ބަނޑޭރި ޕޯޓަލްގައި އަޕްލޯޑް ވެސް ކޮށްފައި ހުންނާނީ. އެގޮތަށް ބަނޑޭރި ޕޯޓަލްގައި ސެޕްޓެންބަރު މަހާ ހަމައަށް މި
އަހަރު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އަޕްލޯޑުކުރި އެއްޗެހިތަކުގެ ތެރެއިން މި ދެންނެވީ 6 ޓްރިޕް އިނީ ރިޖެކްޓުކޮށްފައޭ.
އެއީ ފުދޭވަރެއްގެ ޚަރަދެއް. ދެން އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތްތާ ނގައި ވެސް އަސްލު އެ ބޭފުޅުން ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން
ރިކްއެސްޓު ކުރައްވާފައި ހުރީ ޕަރޝަލީ ފަންޑެޑް ނޫނީ ފުލީ ފަންޑެޑް އެއްޗެއްސަށޭ ދެން އެ ބޭފުޅުންނަށް ހުއްދަ
ދެއްވޭނީ. އެހެންވީމާ، އަސްލު؛ ސޮރީ. ޕަރޝަލީ ނޫނިއްޔާމު ސްޕޮންސަރ ވާހަކައަކީ. އެހެންވީމާ، ސޯ
އަޅުގަނޑުމެންގެ އޭ.ޖީ.އޯ ބަޖެޓުން ފްލީ ފަންޑެޑް އެއްޗެއްސަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މިހާރަކު ނުލިބޭ
އެޕްރޫވަލްއެއް. އެހެންވީމާ، އަސްލު ޓްރެވަލިންގ ކޮސްޓުގައި އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަންޖެހެނީ.
ޝުކުރިއްޔާ.
18

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އެހާބޮޑަށް ގަބޫލެއްނުކުރެވޭ މި 24 މިލިއަން ޚަރަދުނުވިގޮތެއް އަދިވެސް އިނގޭތޯ. އެހާބޮޑަކަށް ތިކޮޅަ ކުން
ޖަސްޓިފައިއެއް ނުކޮށްދެވޭ ކަންނޭނގެ. ހަމައެކަނި އެ ޓްރެއިނިންގ ޕުރޮގުރާމަކުންނެއް 24 މިލިއަނެއް ޚަރަދުނުވެއެއް
ނޯންނާނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިހާރު އެބަ ދައްކާ 90 މިލިއަނުން މި އަހަރު ނިމޭނެ ކަމަށް. މިހާރު ޚަރަދުވެފައި
އިނީ 69 މިލިއަން. ތި ބޭފުޅުންނަށް ދީފައި އިންނާނެ 114 މިލިއަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ޑިފަރެންސްއަށް
އެބައާދޭ 24 މިލިއަން. އެހާބޮޑު ،
(ވަގުތު ކޮޅަކަށްފަހު)
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، އެހެންވީމަ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެން އެ އެނަލައިޒްކޮށްލާފައި ލިޔުމުން ދެންތޯ އެ
ކީއްވެގެންކަން. މީގައި ދިމާވާ ބައެއް ކަންކަން އެބަހުރި އިނގޭތޯ. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މުސާރަ، މުސާރަ
އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުކޮށްފައި އިންނާނީ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް. އެކަމަކު މިސާލަކަށް އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުއްޖަކު މި
ވަކިވީ. ވަކިވީމަ ބައެއްފަހަރަށް ނޯޓިސް ވެސް ދޭނެ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު ނޯޓިސް ދިނަސް ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީގެ
ހުއްދައެއް މި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިޔެވެނީ އެ ކުއްޖާ ކެނޑުނީމަ. އެހެންވީމާ، ބައެއް ؛ އެހެންވީމާ، ހުއްދަ ހޯދަން 1
މަސް ދުވަސް އަދި އިންޓަރވިއު ޕްރޮސެސްއާ އެ ކަމަށް ވެސް އެބަ ނަގާ އަނެއްކާ އިތުރު މަސް ދުވަހެއް.
އެހެންވީމާ، ބައެއްފަހަރަށް މުސާރައިގެ ކޯޑުން ވެސް އެބަހުރޭ އިނގޭތޯ މިކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް. އެހެންނަމަވެސް، ތި
ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު އަދި ވަގުތުކޮޅެއް ދެއްވައިފިއްޔާ ރަނގަޅުވާނެ. އޭރަށް އަޅުގަނޑުމެން ލިޔެލާފައި ތި
ބޭފުޅުންނަށް އެއީ ކީއްވެގެންކަން އޭގެ ތަފުސީލު ދެވިދާނެ. ދެން ބަޖެޓުގައި އިނގޭތޯ ދަތުރުފަތުރުގެ ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ ހަމަ ޚަރަދުކުޑަކޮށް. ޚާއްސަކޮށް އާރު.ޓީ.އެލް އޮތިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އާރު.ޓީ.އެލް މި
ބޭނުންކުރާނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިސާލަކަށް އާރު.ޓީ.އެލް ފެރީ ނެތި، އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެ ރަށުގައި
ހުންނަންޖެހޭ ޚަރަދުބޮޑުވާ ކަމަށް ވަންޏާމު ފަހަރެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަ ލޯންޗެއް ނަގައިގެން ގޮސްދާނެ އިނގޭތޯ.
އެކަމަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އުސޫލެއް ނޫން އެއީ ވަކިން ލޯންޗުފަހަރު ހިފައިގެން ދަތުރުކުރުން. އަޅުގަނޑު ވެސް
ހަމަ އަދި ހަމަ ރަށްރަށަށް ދާއިރު ވެސް ހަމަ އާރު.ޓީ.އެލް ފެރީ އޮވެއްޖެއްޔާ ހަމަ އާރު.ޓީ.އެލް ފެރީގައި މި ދަނީ
އިނގޭތޯ.
19

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން، ނޫން، ނޫން، އެވަރު އެބަ އިނެއްނޫންތޯ، ތި ބޭފުޅުންގެ ބަޖެޓުން ދައްކައެއް ނޫންތޯ، ޓުވެންޓީ ފޯރ މިލިއަން
ޚަރަދުނުވާ ކަމަށް. ދައްކާ ދެއްތޯ؟ 90 މިލިއަން، ނޫން، ނޫން، ނޫން، 69 މިލިއަން މިހާރު ޚަރަދުވީ. މި އަހަރު
ނިމޭ އިރު 90 މިލިއަނަށް އަރާނެ ކަމަށް ދައްކަނީ. ދެއަރ ވިލް ބީ އަ ބެލެންސް އޮފް ޓުވެންޓީ ފޯރ މިލިއަން
އިނގޭތޯ. އެއީ އަނެއްހެން ބުނަންޏާ ބަޖެޓުގެ % 20. ކޮންމެވެސް ދިމާލަކުން އެ ޚަރަދުނުކުރެވި އޮތީމަ ނޫންތޯ
އެވަރު އެވަރު އެ،
(ވަގުތު ކޮޅަކަށްފަހު)
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ އަޅުގަނޑު ފޮނުވައިލަދެންތޯ؟ އޭރަށް ކަންނޭނގެ ރަނގަޅުވާނީ. އަޅުގަނޑު ލިޔުމުން ފޮނުވައިލަދެންތޯ އޭގައި ހަމަ
އެނަލައިސްކޮށްފައި އެއީ ކީއްވެގެންކަން ކޮން، ބަޖެޓުކޮށްފައި ހުރި ކޮން ޚަރަދުތަކެއް ނުކުރެވިގެންތޯ ނުވަތަ
ލަސްވެގެންތޯ އެ ނުވަނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ ލިޔުމުން ފޮނުވާލަދޭން އަޅުގަނޑަށް ބޮޑަށް ރަނގަޅީ.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި އިމާރާތުގެ ޕޭމަންޓުން ކަންނޭނގެ އެވަރު ބޮޑު އަދަދެއް އެ ވޭރިއޭޝަނެއް އައިސްގެން އެ
އުޅެނީ އިނގޭތޯ. އެ ކުޑަކޮށް ބައްލަވައިލަދެއްވަބައްލަވާ!
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ކޯޕަރޭޓް ސަރވިސަސް ނިޝްވާ ފިރާޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މިހާރު 2025 ގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އިނީ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ނުލިޔާ އެއިޓީ މިލިއަން ދެއްތޯ؟
ދެން އޭގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަހަރު މި އިނީ ސެޕްޓެންބަރު މަހުގެ ނިޔަލަށް 49 މިލިއަން. ދެން
ކޮމިޓްމަންޓެއް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އިނީ މިހާރު ރިކޯޑުކޮށްފައި 20 މިލިއަން. ދެން އެހެންވީމާ، އޭގެ މާނައަކީ
އަހަރުގެ ނިޔަލަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޚަރަދުވާނޭ 69 މިލިއަން. އެހެންވީމާ، 80 އިން 69 މިލިއަން ކަނޑަ އިލީމަ
އިންނާނީ 11 މިލިއަންތާ ދެއްތޯ ބާކީ. ދެން އޭގެ ތެރޭގައި ދެންމެ ކުރިން ދެންނެވިފަދައިން އިންނާނީ އަނެއްހެން
20

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ކޯޑު ވައިސްކޮށް ބަލައިލައިފިއްޔާމު ޓްރެއިނިންގ. ދެން އިންނާނީ ރިޕެއަރ އެންޑް މެއިންޓެނަންސް. ކީކޭތޯ؟
ޓްރެއިނިންގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް، މިދިޔަ އަހަރުތޯ؟ ނޫން، މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2025 ގައި އިނީ
99. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ޕީ.އެސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިނީ 99.5. ފިނޭންސުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދޭ ރިވިޝަންއާ
އެކީގައި މިވަރު މި އިންނަނީ. (އޮފް ދަ ރެ ކޯޑުގައި މަޝްވަރާކުރެއްވުން) އަޅުގަނޑު އޭތި
އެކްސްޕްލެއިންކޮށްލަދެންތޯ؟ އެ އެއްޗެހި އަޅުގަނޑު އެކްސްޕްލެއިންކޮށްލަދެންތޯ؟ އާދެ! އެވާ ގޮތަކީ އަސްލު
ފިނޭންސުން ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓް ބަޖެޓަކީ އަސްލު އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ތެރޭގައި ކޮންމެ ފަހަރަކު ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ އެދެން ބަޖެޓު ކޮންޓްރޯލެއް ފޮނުވައިގެން. އެހެންވީމާ، އަސްލު މިތާނގައި މި ދައްކަނީ
އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ހަދާ ޕޭމަންޓު އިންނާނީ އޭގެ ތެރޭގައި. އެހެންވީމާ، މި އަހަރު ތެރޭގައި
އަޅުގަނޑުމެން މިސާލަކަށް އެ 104 ލިބުނަސް އެ ބޭފުޅުން ބަޖެޓުގައި އެ އެއްޗެއް ވެސް ނުއެއް އިންނާނެ.
އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ފަހަރަކު އެމް.ޓީ.ސީ.ސީން އިންވޮއިސްކުރީމަ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮންމެ ފަހަރަކު ބަޖެޓު
ކޮންޓްރޯލަކުން އެދެން ޖެހެނީ. ސޯ، އެހެންވީމާ، ބަޖެޓު ފިގަރ މިތާ މި ދައްކަނީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެ
އަހަރަށް ޚަރަދު، މި ދެންނެވީ އެގޮތަށް އެ ބޭފުޅުން އޭތި ފުލް ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުދެއްވާނެ
ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން 114 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ފާސްކޮށްފައި ތި ބޭފުޅުންނަށް ފޮނުވިން
އިނގޭތޯ. އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް، ނުލިބޭތޯ އެ ވަރެއް؟ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ބަޖެޓު އޮޑިޓު އޮފީހަށް
ފޮނުވާނެ ނޫންތޯ؟ ނުފޮނުވަންތޯ؟ ފޮނުވާނެ. ދެން އެހެންވެއްޖެއްޔާ އޭގެން ފިނޭންސުން އެވަރު ކަނޑައިގެންތޯ ތި
އުޅުއްވަނީ؟ ސްޕެސިފައިވާން އެބަޖެހޭ ވަރަށް އިނގޭތޯ. ތަޅުމުން ފާސްކުރިން އަޅުގަނޑުމެން 114 މިލިއަން ރުފިޔާ.
ތަޅުމުން ފާސްކޮށްފައި އޮޑިޓު އޮފީހަށް ފޮނުވިން އެވަރު.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުގެ ޑިރެކްޓަރ އޮފް ކޯޕަރޭޓް ސަރވިސަސް ނިޝްވާ ފިރާޤް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އޭތީގައިވާ ގޮތް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ އިނގޭތޯ. ދެން ސެޕް ސިސްޓަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަޅަންޖެހޭނެ. ސޯ،
ފިނޭންސްގެ އޭގެ ކޮންޓްރޯލް އިންނާނީ ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް.
21

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ހަނިމާދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުލްޣަފޫރު މޫސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި ބަޖެޓުން އެ ޚަރަދުވާ ބައި އެއީ ތިބޭފުޅުންނަށް ޚަރަދުނުކުރެވޭ ބައި ކޮންމެ ގޮތެއް
ވިޔަސް. އެ ބައި ޚަރަދުނުކުރެވުނުކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަސްޓިފައިކޮށްދެވެންޖެހޭނެ ނޫންތޯ އިމާރާތަށް އެވަރު
ޚަރަދުނުވީތޯ ނޫނީ ތިބޭފުޅުން ކުރަން ހުރި ކަންތައްތަކެއް ނުކުރެވުނީތޯ. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ ބަޖެޓުގެ
ގާތްގަނޑަކަށް % 20 ގެ ވާހަކަ އިނގޭތޯ. ދެން އެ އަދަދު ވޭރީވޭ...
(ވަގުތު ކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެން ބޭފުޅެއްގެ ؛ އަޅުގަނޑު ދެން ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން އިނގޭތޯ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު ރަސްމީ ދަތުރެއްގައި އުޅޭތީ އޮންލައިންކޮށް މިއަދު
ކު ؟ ؟ ؟
ޖޮއިން ރަނީ. އަޑުއިވޭތޯ އަޑުއިވޭތޯ އަޅުގަނޑުގެ އަޑުއިވޭތޯ
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރިއަށް ގެންދަވާ، ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ނަންގަތީ އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ، މީގެ ކުރީ އަހަރުތަކުގައި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ކުރައްވާ
ޝަކުވާއެއް މިއީ ބްރެއިން ޑްރެއިންގެ ވާހަކަ. ތަންތަނުގައި ތިބޭ ރަނގަޅު މީހުން އެހެން ތަންތަނަށް ދާ ވާހަކަ. ދެން
މިހާރު މި ޕްރެޒެންޓޭޝަނުގައި އެބަ އޮތް ވިދާޅުވެފައި ސެޕްޓެންބަރު 2025 އިން ފެށިގެން ނޭޝަނަލް ޕޭ
ހާމަނައިޒޭޝަނަށް ވަނީމަ މިހާރު މުސާރަތައް ބޮޑުވެގެން ގޮސް، ދެން އަދި އެ 2026 ގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް
އިތުރުވެފައި ހުރީ އެހެންވެގެން ކަމަށް ކޯޑު އެ ދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އެ މައްސަލަ ޙައްލުވެއްޖެތޯއޭ؟ ދެން
އަޅުގަނޑުގެ ދެވަނަ ސުވާލަކީ ، މި ޕޭ ހާމަނައިޒޭޝަނަށް ވަނީ ހަމައެކަނި އޮޑިޓު އޮފީސް އެކަނިތޯއޭ؟ ނޫނީ އެ
22

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ދާއިރާގައި ހިމެނޭ އެހެން ހުރިހާ ތަންތަން ވެސް ވަންތޯއޭ؟ އަޅުގަނޑު އެހެން މި ދަންނަވައިލީ ދާދި ފަހުން
ޓޭކްސޭޝަން، ކޮމިޝަން ޖެނެރަލާ ދެކެވުނު ވާހަކައިގައި ވިދާޅުވި މިހާރު އެ ބޭފުޅުންގެ މުވައްޒަފުން ތިކޮޅަށް ދާ
ވާހަކަ އިނގޭތޯ އެ ބޭފުޅުންނަށް. އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ތަނެއް އެއްކޮށް ނުވަނިއްޔާ އެއް ބައެއް، އެއްތާ ތިބޭ ބަޔަކު
އަނެއް ތާކަށް ދާނެތާ ދެއްތޯ ؟ އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވީ އެއީ ހަމަ ވަކިން އޮޑިޓު އޮފީހަށް ހަމަޖެހިގެންދިޔަ
ކަމެއްތޯއޭ؟ ނޫނީ ދާއިރާގެ ހުރިހާ ތާކަށް ހަމަޖެހިގެންދިޔަ ކަމެއްތޯއޭ އެ ކަމަކީ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ
ސުވާލަކީ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. މިދިޔަ އަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްދެއްވި ބަޖެޓުގައި މުސާރައިގެ
ކުރިއެރުން އިނގޭތޯ ހިމަނާފައި އޮތީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅީމަ މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސުން ވިދާޅުވި ގާނޫނީ
ގޮތުން ވެސް މި އޮތީ ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނަށް މިހާރު އެ ބާރުތައް. ދެން ނޭޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނުން ޕޭ
ހާމަނައިޒޭޝަން އެ ބޭފުޅުން ރިވިއުކުރައްވާފައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ މުއައްސަސާގެ ވެސް އަދި އެހެން
މުއައްސަސާތަކުގެ ވެސް ހުރި މަގާމުތަކާއި އަދި މުސާރަތަކާއި މި ހުރިހާ އެއްޗެކާ އަދި އޭގެ އިތުރަށް ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް މާކެޓުގެ ވެސް އެ ޕްރޮފެޝަނަލް މީހުންގެ މުސާރަތަކާ އަޅައިކިޔުމަށްފަހު ހަމަޖައްސަވާފައި ހުރި ރޭޓުތަކެއް
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ފުރަތަމަ ދެން ޕޭ ހާމަނައިޒޭޝަން އެ ބޭފުޅުން ފޭސްއައުޓުކޮށް މި ގެންދަވަނީ ދެއްތޯ؟
އެޑިޔު ކޭޝަން ދާއިރާ، ހެލްތު ދާއިރާ ގެންދަވާފައި ދެން އޭގެ ފަހުން އަދި ގެނެސްދެއްވި ދާއިރާއެއް މި ސްޓޭޓް
އޮޑިޓް އިނގޭތޯ. ދެން ޕޭ ކޮމިޝަނުން މަޢުލޫމާތު ދެއްވާފައި އޮތީ އޭގެ އިތުރަށް އެކައުންޓިންގ ކޭޑަރއެއްގެ ގޮތުގައި
ވެސް ބައިތަކެއް ގެންނަވަން. ދެން އެކަމަކު އެ ބޭފުޅުންގެ ފޭސްއައުޓް އެ ޕްލޭންގެ ތެރެއިން އެހެން
މުއައްސަސާތަކަށް ކިހާ، ގެންނަވަން ރާވާފައި ހުންނަ ދުވަސްތަކާ އެއްޗެހި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އޭގެ
ސާފުކޮށްލައްވަން ޖެހޭނީ ޕޭ ކޮމިޝަނުގެ ތެރެއިންހެން. އެހެންނަމަވެސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ސުވާލަށް
އިނގޭތޯ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުން ދާ ދިޔުމަށް، އޭގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މި ބަދަލާ
އެއްކޮށް ހަމަ ރަނގަޅު އެކަށީގެންވާ ޙައްލުތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. އެހެންނަމަވެސް އިނގޭތޯ، އެހެން މުއައްސަސާތަކުން،
ޚާއްސަކޮށް ޓެކްސް، މީރާއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންނަ އަދަދު ވަރަށް މަދުވާނެ އިނގޭތޯ. އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެއްކަލަ މީގައި ވާ ގޮތަކީ ބައެއް މުއައްސަސާތަކުގައި ތިބޭ ކުދިން ހަމަ ދާނެ އިނގޭތޯ.
މިސާލަކަށް މިހާރު އޮޑިޓް ފާރމެއް ނުވަތަ ކޮންސަލްޓެންސީ ފާރމެއް ހަދަން، އެއީ އެ ބައިތައް ހަމަ އިނގޭތޯ އޭގެ
23

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ތެރޭގައި އެ އުޅެނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހެން މުއައްސަސާތަކުން އަންނަ އަދަދު ވަރަށް ބޮޑުތަން
ކުޑަވެގެންދާނެ. މި ޕޭ ހާމަނައިޒޭޝަން އަޔަސް އިނގޭތޯ ހަމަ އަދިވެސް ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ހަމަ ކުދިން ދާނެކަން
އަޅުގަނޑަށް ހަމަ އަދިވެސް ގަބޫލުކުރެވޭ. އެއީ އަދިވެސް ހަމަ ބައެއް ، ޚާއްސަކޮށް ބައެއް ކުންފުނިތަކުން، ދައުލަތުގެ
ކުންފުނިތަކުން ވެސް ހަމަ މިއާ ގުޅުވާފައި ވެސް އެ ބޮޑުކުރާ މަންޒަރު ވެސް އެބަ ފެނޭ ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ރަނގަޅު
އޮފަރތަކެއް ކުދީންނަށް އެބަ ދޭ. އެހެންވީމާ، މިއީ މުޅިއަކުން ފުރިހަމަ ޙައްލެއް ނޫން. އެކަމަކު ވެސް އެކަށީގެންވާ
ހަމަ ރަނގަޅު ބަދަލުތަކެއް އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި މި ޕޭ ހާމަނައިޒޭޝަނާއި އަދި މި މުސާރައިގެ
ކުރިއެރުމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ދެވަނަ ސުވާލަކީ ކޯޑު ނަންބަރު 213. އޭގައި އެބައިން 38% ގެ އިތުރުވުމެއް. އެއީ މި
މުސާރަތައް ބޮޑުވުމާ ގުޅިގެން ހަމަ އައި އިތުރުވުމެއްތޯ އަޅުގަނޑު ބަލައިލަން ބޭނުންވަނީ. އެއީ ޕެންޝަނާއި
ރިޓަޔަރމަންޓް ބެނެފިޓްސް ވެސް އެބައިން. އެހެންވީމާ، އެ ރިޓަޔަރމަންޓް ބެނެފިޓްސް ބަދަލުވެގެންތޯ ނޫނިއްޔާމު
ހަމަ މުސާރަ ބޮޑުވީމާ އެ އައި ބަދަލެއްތޯ، އެއީ ދެވަނަ ސުވާލެއް. ދެން ހަމަ އެއާ ގުޅުންހުރި އަނެއް ސުވާލަކީ
221، ޓޫ ޓޫ ވަންގެ ބްރޭކްޑައުނެއް ދެއްވަފާނަންތޯ. ރާއްޖެއިން ބޭރަށް ކުރެވޭ ދަތުރުތަކާއި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް
ކުރައްވާ ރަސްމީ ދަތުރުތަކާއި ލޯކަލް ދަތުރުތަކާ ވަކިން އެނގޭ ގޮތަށް އަދި މި ވަގުތު ނޫނަސް ފަހުން ބްރޭކްޑައުން
ފޮނުވައިދެއްވަފާނަންތޯ؟ ދެން ތިންވަނަ ސުވާލަކީ ކޯޑު ނަންބަރު 223 ގައި އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އެކްސްޕެންސެސް
ޖަހާފައި އިން އިރު، އޭގެ ތެރޭގައި އޭތި އެހާ ބޮޑުވެގެން އެ އުޅެނީ އޭގައި މިހާރު ޕޭކުރައްވާ ރެންޓު ހިމެނިފައި
އިނީ އެ އައިޓަމުގައިތޯ؟ އެ އެއް އަޅުގަނޑު އެނގިލަން ބޭނުންވަނީ.
އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޙުސައިން ނިޔާޒީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި، ހުށަހެޅުއްވި ގޮތަށް އަޅުގަނޑު އޭގެ ތަފުސީލުތަކާއި އެއީ ކޮން
ކޮންޓްރެކްޓުތަކެއް ނުވަތަ ވަކިވަކިން ކޮން ޚަރަދުތަކެއްކަން އެނގޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ފޮނުވާލަދޭނަން އިނގޭތޯ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ނާޡިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ.
24

މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ 35 ވަނަ ބައްދަލުވުން 7 އޮކްޓޫބަރު 2025
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާހިސާބުން އަޅުގަނޑު މި ނިންމައިލަން ހިފަނީ އިނގޭތޯ. ދެން ނިންމައިލަން ހިފާއިރުގައި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް
އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވައިލަން އޮތީ، އަޅުގަނޑުމެން މި މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން ހަމަ ދެވެން އޮތް ހުރިހާ ސަޕޯޓެއް
މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީން އަޅުގަނޑުމެން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ދޭނެ ވާހަކަ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ ދައުލަތުގެ ފައިސާ
ހަމަ ނަހަމަ ގޮތުގައި ބޭނުންކުރާ ކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ހަމަ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ކުރެވެން އޮތް ހުރިހާ
މަސައްކަތެއް ކޮށްދެއްވުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އެއީ ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން ވިޔަސް މިއީ
ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ އެންމެ ރަނގަޅަށް ބެލެހެއްޓޭނެ ގޮތެއް އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް
ހަމަޖައްސައިދެއްވުމަކީ އެއީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ މައްޗަށް އޮތް ވާޖިބެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭނެ
މިއީ ރައްޔިތުންގެ ފައިސާކަން. އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ހޭދަވަނީ އެންމެ ރަނގަޅަށްތޯ އެއީ އޮޑިޓަރ
ޖެނެރަލް ހަމަ ޔަގީނުން ވެސް ކުރައްވަން ޖެހޭނެ ކަމެއް އެނގޭނު؟ ތި މަގާމުގައި ހުންނަވާ ކަމަށް ވަންޏާ އެއީ ވަކި
އިރެއްގައި، ވަކި ދުވަސްވަރެއްގައި، އެއީ ކޮންމެ އިރެއްގައި ނަމަވެސް ނާޖާއިޒުގޮތުގައި އެ ކަންކަން ކުރުން
ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ކުރެވެން އޮތްހާ މަސައްކަތެއް ކުރުމަކީ އެއީ ލާޒިމު ކަމެއް އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީން އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލަށް ދެވެން އޮތް ހުރިހާ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަޕޯޓެއް
ދޭނަން. އަދި އެކަށީގެންވާ ބަޖެޓު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަންކަން ކުރެވޭވަރަށް މި ކޮމިޓީން ފާސްކޮށްދޭނެ ވާހަކަ
އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. އަދިވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ އާދޭހާ އެކުގައި ދަންނަވަން އޮތީ ހަމަ، ހަމަ އެ
ވޭސްޓުވާ ބައި އިނގޭތޯ، ޚާއްސަކޮށް ކުންފުނިތަކުން މި ގެންދާ ކަންތައްތައް ހަމަ ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި ހަމަ ކުރެވެން
ހުރި ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ކޮށްދެއްވުން އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ވާހަކަ ދަންނަވަން އިނގޭތޯ. މިހާހިސާބުން
އަޅުގަނޑު ކޮމިޓީ ނިންމައިލާނަން. ޝުކުރިއްޔާ.
____
25